

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izbeja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazioni: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. A. Ljubljana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

SLOVENE

Vojno poročilo št. 878

Velika letalska bitka v Egiptu

Važen uspeh Italijanskega letalstva — Napad na Malto se nadaljuje

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

V trdi, siloviti bitki proti mogočnim sovražnim skupinam je doseglo italijansko letalstvo važen uspeh v Egiptu; mnogo desetina letal so doslej sestrelile junaške in neumorne lovške eskadrole, med katerimi sta se posebno odlikovala 3. in 4. roj; mnogo drugih strojev so v boju sestrelili nemški lovc; 6 jih je sestrelila protiletalska obramba. Ugotavljajo se številke nasprotnih in naših izgub.

Nemški bombniki so nadaljevali napade na letališča na Malti.

Angleška letala so vrgla nekaj bomb na okolico Catanije; škode ni.

Življenjska pot generala Ferrari-Orsija

Rim, 21. okt. AS. Divizijski general Federico Ferrari Orsi je bil rojen 18. dec. 1886 v Rivoli. Leta 1913. je postal konjeniški podporočnik in bil kmalu poslan v Libijo in se udeležil številnih vojnih nastopov, do katerih je prišlo v letih 1914. in 1915. južno od Benghazije, ter se odlikoval v bojih pri Bedafoni, Langalu, Lektafiju, Dammoju, Zue-

tinii in Agedabiji ter si zaslužil bronasto kolajno in dva križca za vojaško hrabrost. Ko se je 1. 1918. vrnil v domovino, je odšel na bojno polje s polkom Mantovskih strelcev. Prevzel je nato poveljstvo 148. topniške baterije in tudi v tem svojstvu pokazal posebno junaštvo in si priboril drugo bronasto kolajno in prvo srebrno. Zatem je poveljeval zopet konjeniški oddeli in si zaslužil tretjo bronasto kolajno. Leta 1920. je bil premeščen v Libijo kot poveljnik Savarskih eskadronov in si v bojih z uporniki v letih 1922-23 priboril še dva križca za vojaško hrabrost. Po dveletnem bivanju v Italiji je bil zopet poslan v Libijo na lastno prošnjo in ostal tam do leta 1930. To leto je bil zaradi vojnih zaslug povišan v polkovnika in imenovan za poveljnika konjeniškega polka Aosta, potem pa prevzel vodstvo konjeniške šole in orednje šole za hitre oddelke. Kot brigadni general je postal leta 1936 poveljnik oklepne divizije Trento, potem pa hitre divizije Evgen Savojski in na tem položaju je bil tudi povišan v divizijskega generala leta 1939. Novembra 1940 mu je bilo poverjeno poveljstvo zbora hitrih oddelkov, ki jih je vodil v boju proti Jugoslaviji z odločnostjo in trdnostjo. Avgusta lanskega leta je bil poslan v Severno Afriko, kjer je ostal do svoje smrti.

Pohvala italijanskim četam v Rusiji

Za Mussolinijeve Italijane je vojna na vzhodu le nadaljevanje pohoda na Rim

Berlin, 21. oktobra. AS. Vojni dopisnik »Völkischer Beobachterja« opisuje delovanje italijanskih čet v Rusiji, ki so nameščene na važnem donskem osek, kjer sovražnik že več tednov stalno napada v upanju, da bi se zopet polastil izgubljenih postojank. Nemški dopisnik pravi, da je bitka, ki se razvija na donskem bojišču zelo trda in erdita, čeprav nekaj dni ni več tako obsirna kakor je bila konec avgusta, ko je sovražnik brez ozira na velike človeške in gmotne žrtve hotel na vsak način vdreti v italijanske postojanke. Italijani niso

zgubili niti pedi ozemlja. Med temi dnevi so italijanske sile zopet dokazale sposobnosti svojih ponosnih vojakov, katerim je mogoče zaupati najtežje naloge z matematično gotovostjo, da jih bodo najsilnejše izpolnili. Nemški časnikar, ki je govoril s številnimi italijanskimi vojniki, poudarja njihovo visoko moralo in njihovo gotovost v zmagi. Borijo se z duhom Mussolinijevih Italijanov, za katere je vojna na vzhodu le nadaljevanje pohoda na Rim.

Iz palače Venezia

Duce sprejel ministra dr. Rusta

Rim, 21. oktobra. AS. Duce je sprejel nemškega ministra za znanost, izobražbo in ljudsko vzgojo Bernharda Rusta ter se z njim kakšne pol ure pristrčno razgovarjal.

Rim, 20. oktobra. AS. Davi se je minister Rust s svojim spremstvom podal v Tivoli, kjer je obiskal vilo Andriano, vilo D'Este in italijanski

etnografski muzej. Navzoča sta bila Zvezni tajnik in predsednik muzeja Ceccarelli. Nato je Esck. Rust obiskal v spremstvu ministra Bottaja vojaško bolnišnico v Ceviu ter se je udeležil sprejema pri predsedniku Italijanske akademije. Minister Rust je s svojim spremstvom odpotoval nato proti Dunaju.

Knox je bil enkrat vendar odkrit

Washington hoče imeti prvenstvo na morju

Buenos Aires, 21. oktobra. AS. Neodvisni listi v tukajšnji prestolnici razčenjujejo govor severnoameriškega mornariškega ministra gojencem pomorske šole v New Hampshireju, pripominjajoč, da Roosevelt ne more biti zadovoljen s klepetavostjo svojih ministrov. Navajajoč pomorski program Združenih držav za leto 1945 je Knox napovedal zgraditev mornarice, ki bo po številu in moči presegala angleško in ameriško predvojno mornarico. Knox ni mogel bolj neprijetno odkriti washingtonsko namero, iztrgati Angliji pomorsko prvenstvo, jo vedno

bolj odpraviti iz morja ter iz trgov na ameriški celini. Združene države vodijo to politiko že od začetka vojne, in sicer s pridom, toda dosedaj so delale previdno in brez hrupa, da bi ne povzročale razburjenja v angleški javnosti. Zdaj pa je minister Knox brez vseh pomišljanj jasno pokazal imperialistično voljo Amerike, ki hoče popolno hegemonijo. Komentar pravi, da to za Anglijo ni preveč laskavo in Anglija ne bo mogla niti protestirati kakor sta storili Argentina in Čile po Sumner Wellsovih grožnjah.

Vdanost Črne gore

Cetinje, 21. okt. AS: V znak svoje vdanosti Italiji, Veličanstvu Kralju in Cesarju, Kraljici in Cesarici ter Duceju Fašizmu so črnogorski odličniki s prisego potrdili svojo voljo sodelovati skupno z italijanskimi oblastmi pri vzdrževanju reda in miru ter gospodarske obnove svoje dežele. Ob tej priložnosti je vlada naznanila osvojitve 400 internirancev iz koncentracijskih taborišč v Albaniji v znak slovesnega spomina na prvo 20letnico Pohoda na Rim. Guverner je nato v Danilovgradu prisostvoval nogometni tekmi, ki ji je poleg vojaštva prisostvovala velika množica ljudstva.

Cetinje, 21. okt. AS: Na povabilo črnogorskega vladike se je guverner v spremstvu visokih civilnih in vojaških oblasti podal v romarsko svetišče Ostrog (Nikšić), kjer je prisostvoval verski svečanosti, med katero so molili za Italijane in Črnogorce, padle v borbi proti komunizmu. Slovesnosti so prisostvovali voditelji narodnih odredov iz Cetinja in Podgorice ter velika množica iz sosednjih krajev.

Manevri bolgarske vojske

Sofija, 21. okt. AS: Uradno poročajo, da je kralj Boris v spremstvu kneza Cirila prisostvoval velikim jesenskimi manevrom med 14. in 19. oktobrom. Na koncu je kralj pregledal čete, nato pa je imel govor, v katerem je izrazil svoje zadovoljstvo nad armado. Prebivalstvo krajev, kjer so bili manevri ter čete, ki so se jih udeležile, so povsod izrazile svojo vdanost kralju ter mu glasno vzklikale.

Mraz na Danskem

Kopenhagen, 21. oktobra. AS. Sinoči je padel na Danskem zelo hladno. Termometer je padel na 4 stopinje pod ničlo.

Odstop čilske vlade

Santiago de Chile, 21. okt. AS: Čilska vlada je nenadoma izročila demisijo predsedniku republike Riosu, ki jo je sprejel. Kriza je nastala

zaradi nasprotnih idej med načelnikom države in vlado, ki je odgovorna za posledice incidentov ob priliki zadnjega govora Sumnerja Wellesa.

Novi krediti in davki

Rim, 21. oktobra. AS. Angleški finančni minister Wood zahteva novi kredit v znesku ene milijarde funtov sterlingov, ker mora Anglija dati za vojno dnevno 12 milijonov in tri četrti funtov sterlingov.

Rim, 21. oktobra. AS. Severnoameriški parlament je odobril zakon, s katerim se nalagajo amerškemu prebivalstvu davki, kakršnih v Združenih državah še nikdar ni bilo. Davki obsegajo velikansko število deset milijard in 720 milijonov dolarjev.

Blazne številke ministra Aleksandra

Rim, 21. oktobra. Razdražen zaradi nepretrganih pripomb in obsodb, ki jih nele Rusi, temveč tudi ameriški in angleški poslanci ter listi naslavljajo na angleško vlado, obtožujejo jo, da ne zna uspešno voditi vojne, je angleški mornariški minister Aleksander včeraj poslanski zbornici dal izjavo, v kateri je, pozabivši na resnost svojega mesta, trdil nič manj kot to, da sta Anglija in Amerika od začetka vojne potopili več kakor 530 osnih podmornic. Brez ozira na to, docela blazno število, v oporo katere se je lord Alexander varoval navesti tudi najmanjše podatke, bi bilo zanimivo vedeti s kakšnim posebnim sredstvom se je zaveznikom posrečilo zvedeti za število potopljenih osnih podmornic, saj je to stvar, ki je, kakor je znano nasprotniku, sploh ni mogoče nadzorovati.

Po tej fantastični trditvi, v kateri je angleški admiral prodal za stvarnost tisto, kar je zgolj njegov sen, je priznal nekaj precej zanimivega. Dejal je, da velja glavno prizadevanje na morju temu, da bi ohranili proste poti za zaveznike in v tej službi je angleška mornarica doživela svoje

Hitlerjev glavni stan, 21. oktobra: Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Trajno slabo vreme je včeraj vplivalo na boje v zahodnem Kavkazu. Kljub temu so nemške čete ob podpori letalstva zavzele ozemlje za nadaljevanje napada.

V Stalingradu se nadaljujejo boji. Topništvo in letala so obstreljevala sovjetske ladje na Volgi napadala sovjetske transportne naprave, letališča, skladišča in oskrbovalne kolone.

Med Volgo in Donom so Sovjeti z močnimi novodošliimi pehotnimi in oklepnimi silami zopet obnovili svoje razbremenilne napade s severa. Ti so se z velikimi izgubami za sovražnika še pred našo fronto zrušili, 40 oklopnih vozil je bilo uničenih in mnogo ujetnikov zajetih.

Italijanske in romunske čete so odbile več sovražnih poskusov za prekorajenje Dona z velikimi izgubami za sovražnika.

Nad egiptovskim bojiščem se je vršila velika letalska bitka z močnimi sovražnimi letalskimi silami. Nemški in italijanski lovci ter protiletalsko topništvo so ob majhnih lastnih izgubah dosegli velike uspehe. Točni podatki še niso prišli.

Nemški lovski bombniki so nadaljevali napade proti letališčem na Malti.

V Sueškem zalivu so nemška bojna letala v noči na 20. oktobra potopila sovražno petrolejsko ladjo s 5.000 tonami.

Nekaj angleških letal je tekom včerajšnjega dne priletelo nad Severno Nemčijo. Posameznik se odvrnila bombe, ki so povzročile izgube med civilnim prebivalstvom in škodo na stanovanjskih poslopjih. Protiletalsko topništvo je sestrelilo eno sovražno letalo.

Severno od Shettlantskega otočja je bila z bombnim zadetkom poškodovana sovražna trgovska ladja.

V teku enoletnih težkih bojev južno od Tilmenskega jezera se je tako v napadalnih, kakor v obrambnih borbah močno odlikovala divizija SS pod vodstvom višjega skupinskega vodje

Prišla bo ura odgovora

Angleži so odgovorni za poostreitev letalske vojne

Berlin, 21. oktobra AS. V »Piccolu« poroča Talero Zuberli naslednje zanimivosti o angleški bojzorni pred povračilnimi napadi nemškega letalstva. Sovražniku ne preostaja drugega kakor utvara, da bo uničil nemški vojni potencial ter strl moralno nemškega ljudstva s tisoči ton razdiralnih in zažigalnih bomb, zmetanih na nemška mesta. Po izjavi poveljnika ameriških letalskih sil v Evropi generala Ira Hachera bo nova doba značilna po sistematičnem naraščanju terorističnih napadov in s tem torej po postopni poostreitvi letalske vojne. Kako se bo končala, je lahko predvideti: s propadom te utvare ter z neusmiljenim odgovorom nemškega letalstva. V Londonu se že govori, da bodo dobila angleška mesta strašen odgovor. Prebivalstvo skušajo tolažiti z izjavami odgovornih ljudi pri letalski proizvodnji, češ da bo imelo

zavezniško letalstvo v nekaj mesecih veliko premoč in da bo lahko proti 100 nemškim bombnikom nastopilo nekaj stotin angleških bombnikov, poleg tega pa bo nemško letalstvo zaposleno še na vzhodu. V Angliji so vzbudile strah tudi besede Hitlerja in maršala Göringa, da bo prišla ura odgovora in da bo ta odgovor strašnejši kakor je bil jeseni leta 1940. Ne manjkajo tudi takšni, ki bi radi napravili odgovornost za poostreitev letalske vojne Nemcem, češ da so oni prvi bombardirali odprta mesta ter omenjajo Varšavo in Rotterdam, čeprav je bilo zgodovinsko dokazano, da sta bili ti dve mesti v vojni utrjeni in branjeni, in da je dobil sovražnik prej nemški ultimatum. Nobene juridične veljave tudi nimajo angleške trditve, češ da angleško letalstvo nikdar ni napadlo odprtih mest, marveč le industrijska mesta. Stotine nevtralnih priči lahko dokažejo nasprotno. V Freiburgu je na primer bomba ubila 13 otrok, ki so se igrali. Sicer pa je angleške namene najbolje razkril londonski radijski komentator, ki si je dal duška z naslednjimi besedami: »Brez usmiljenja bomo bombardirali nemška mesta, poskušajoč udariti tam, kjer je nemško ljudstvo posebno ranljivo.« Zato pa bo tolelen tudi odgovor, ki sta ga napovedala Hitler in Göring.

Pogovori s slovenskim ljudstvom:

Zločini

Casnikar g. Alessandro Nicotera je imel snoči po radiu Ljubljana naslednje predavanje:

Nekaj dni smo dihali mili zrak glavnega mesta Rima. Prijetno sonce je trajno zlatilo krivine stolpov in popolnih kupol in duh se je skozi jasnost sapice vezal s čuvstvom zbranosti in miru.

Nikdar nisimo tako zelo, kakor ob takih začasnih odmorih, ki so obenem tudi prilike za razmišljanje, toliko razmišljali o precej zopernem ozračju te naše Ljubljane, mislili smo na stalno meglo, ki se vleče tja do poldneva in vleče s seboj v dolgo zimo ne zadnje privide gotovega mračnega značaja, kot neke ideje obsedenosti, nasprotovanja, vztrajanja v zlu, vse to pa se zagrizuje v dušo mnogih oseb, ki so se morale dolge mesece v letu vkljub neugodnemu vremenu zapirati vase in v svoja razmišljanja, ker so bili ovirani, da bi se razgledali po širših in globljih prostorih in obzorjih.

Te osebe se tako mučijo zaradi najbolj različnih vprašanj. Vsišah se njihove misli obračajo v metafiziko in tedaj se nam ni treba ničesar bati; kadar pa se v misel zagrizje črv politike in političnega delovanja, tedaj vemo, da so ljudje kretnili na najbolj nevarno poprižje, ki je podminirano; kadar pa je misel zajeta še s podtalno žalobdo, tedaj nas zajame žalostna blaznost zločinskih dejanj.

Zločini! Vedno in v vsaki deželi so se zločini dogajali. Zločini so se dogajali tudi iz političnih nagibov. Če pa nam dovolite, pa lahko storimo neko razliko. V sredozemskih deželah imajo zločini vedno za podlago strast, drugod pa izvirajo iz more ali pa skoraj vedno iz hladnega računa. Teh razlik pa morala ne dopušta. Pač pa lahko ugotovimo — če ne upoštevamo nekih primitivnih rodov, kjer je krvna osveta zavzela mesto zakonika — da se ni nikdar moglo ugotoviti, da bi se

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Kako so komunisti divjali v okolici Metlike

Dne 3. t. m. so komunisti s silo odvedli zavednega katoliškega fanta Martina Cesarja s Krašnje vrha. To je bilo maščevanje, ker se je brat imenovala pridružil protikomunistični legiji. — Enaka usoda je dne 6. t. m. zadela Stanka Benkoviča, elektrotehnik iz Kamnika, ki se je zadnje leto mudil v Čurilhi pri Metliki. — V nedeljo, 11. t. m. so se spravili nad Jožeta Lončariča iz Rosalnice, ki so mu, kakor smo poročali, že prej ubili očeta, mater in sestro. Fant je ob napadu ohranil prisotnost duha in se z dvema drugima moškima umaknil na podstrešje. Tam so s sekirami oboroženi čakali razbojnikov. Ti so sicer imeli pogum streljati na podstrešje, naveden pa si ni upal svoje glave, pomoliti skozi vrata. Tako se je fant rešil, ni pa mogel rešiti svojega imetja, ki so mu ga temeljito izropali. Tem terorističnim dejanjem se pridružujejo ropi in požigi po vsej metliški okolici. Na Radovici, Krašnjem vrhu, v Bojanji vasi, v Boldražu, Bereči vasi, na Lokvici — skupno so kakim petnajstim družinam izropali živino, obleko in pravkar spravljene prideleke, tako da so te družine na milost in nemilost izročene prihajajoči zimi.

Delo komunistov za »ljudsko prosveto«

Ropom so se pridružili tudi požigi. In to ne samo požigi kmetijskih domačij. Na Radovici so komunistični podivjanci v noči od 7. na 8. oktober požgali šolo in župnišče. Pri tem je zanimivo, da so iz šole sami pred požigom rešili vse zasebni inventar, iz župnišča pa — kar je tudi razumljivo — ničesar. Ker je bilo obojno poslopje zidano in je imelo malo gorljivih delov, so prisilili vaščane, da so nanosili noter slame in dračja. Tako je bilo ljudstvo pod pritiskom surove sile primorano, da je samo pomagalo požgati svojo šolo in svoje župnišče! Ali ni tukaj že tista meja, ob kateri se mora zaveden in veren Slovencec upreti tudi sili, pa naj se zgodi, kar hoče?

Komunistične tolpe so zadnje dni iz istih razlogov, kot na Radovici, požgale starodavni zgodovinski spomenik Belokrajine, grad Krupo z vsemi zraven spadajočimi poslopji »glasnik zgodovine davnih dni« (Medved), tako bodo njegove žalostne razvaline še poznim rodovom skozi desetletja pričale, kako daleč je segala zasedenost in podivjanost narodnih izkoreninjenecv in izdajalec.

V sredo, 14. t. m. smo doživeli nov tak požig, namreč požig šole na Vinodini. Bilo je to šolsko poslopje novo, sezidano v zadnjih letih, in zelo lepo. Zaradi svoje dominantne lege je bilo vidno skoraj iz vse Belokrajine.

O komisarijih, vaških zaščitah in drugih partizanskih dobrotah

Vsi ti požigi kulturnih ustanov pa nam postanejo na mah razumljivi, če pomislimo, da imajo v odlični partizanski akciji vodilna in poveljniška mesta v rokah poleg pokvarjenih študentov zlasti razni delomrzní šoferji, kleparji in čevljarji, da, zlasti čevljarji. Čevljarski stan, ki je sicer nadvse koristna in hvalevredna ustanova, bo na metliškem koncu sploh prišel na slab glas, če bomo odkrili še kaj več takih mojstrov, kot je Slanec Jože iz Metlike. Hišo ima poleg cerkve, toda te napake ni nikdar napravil, ki je stopil skozi cerkvena vrata. Pa tudi to se je le redko zgodilo, da bi ga kdo zalotil pri čevljarskem opravilu. Pač pa se je rad mnogo razgovarjal, ali kakor rečemo

† Viktor Toni — žrtev partizanskih morilcev

Razpršeni razbojnik iz partizanskih tolpe se še vedno skušajo znašati nad ljudmi, ki ne odobravajo njihovega početja, če jih lahko dosežejo. — Tako so 2. oktobra pri Sv. Križu nad Litijo ubili po dvanajsti organa finančne kontrole Viktorja Tonija, ko je šel iz pisarne. Pokojni je po rodu Ljubljčan in je služboval kot organ fin. kontrole dalj časa v Krškem in Brežicah, od februarja letošnjega leta naprej pa pri Sv. Križu nad Litijo. Ni mu bilo mogoče očitati nič drugega, kakor da je vestno in pošteno opravljal svojo službo in se ves posvetil izven službe le svoji družini, ženi in trem ljubkim otrokom, pa so ga krvniki obsodili na smrt zato, ker ni hotel odobravati njihovih morij, ker ni hotel pognati svoje družine v nesrečo in trpljenje. Vdovi in vsem trem sirotam, ki so zgubile skrbnega očeta naše iskreno sožalje.

sedami: »Bog, ki vse vidiš, odpusti mi; saj veš, da sem moral. In blagoslovi moje ognjišče!«

To razmerje med Blažcem — Anero — in Lukanom je glavna os romana v drugem delu (v prvem je stal na mestu Lukana Miča, Blažičev sin), ki ima nad 800 strani! Toda ta tiha in počasna drama, ki traja petnajst let, se vrši komaj zaznavno na ozadju velikega platna liškega življenja, med zgodbinami več rodov, med usnanjem ognjišč, ki jih mori bolezen, da, celo blaznost nad ugašanjem rodu. To je velika, homerska panorama ljudi, ki žive v vasi, v skupnih starožitnih zadrugah, v patriarhalnih razmerah v kršni Liki, kakor že danes izumirajo, pa imajo svoj čar prisotnosti in dedne častiljivosti. Tej častiljivosti starega poštenega liškega življenja svojih očetov je postavil Budak s tem romanom vekovit spomenik, ki je vreden svetovnega priznanja. Hrvatski roman pa je potegnil iz realizističnih dekadentnih mlakuž pod zdravo in vedro velebitsko nebo in pokazal na epično moč vasi in njene duhovne tradicije kot na tisti vir, ki more osvežiti novo hrvatsko življenje v koreninah. Toda vse to je podal v močnih epičnih podobah, ki bodo ostale v hrvatski književnosti kot višek njihovega romana. Z Budakom je oživela tradicija Senoe in Kovačica pa tudi naša svoj vrh. To je literarni pomen tega dela.

Toda še večji pa je njen vsebinski poudarek in umetniška moč, s katero zaživi pred našimi očmi liško ljudstvo v svojih vsakdanjostih, epični širini in dramatični napetosti. Čeprav so predstavniki podani morda preveč kot predstavniki dobrega in zlega, so vendar do dna človeški — tudi Blažič, čeprav je vzrok njegove demonstnosti precej problematičen in ga zato morda pisatelj vedno in vedno opravičujeval s hudičev roko vmes!

Slovenski prevod pesnika Severina Ša.

moderno, debatiral z raznimi drugimi čevljarji. Predmet debate pa vsaj navadno ni bila ravno obvalna tehnika ali sorodne stroke, marveč bolj Marxova teorija in ruski gospodarski sistem. Zadnji čas je g. Slanec začutil, da je prišel čas, ko naj zaslepljenemu ljudstvu prižge veliko luč. In jo je prižgal. Proglasil se je, oziroma so ga drugi proglasili za komisarja mesta Metlike. Komisariata pa — iz razumljivih razlogov ni mogel odpreti v Metliki. Odprl ga je pa v neki baraki med vinomerskim vinogradi. Toda tam ga je kmalu izvala vojaška oblast, ki je v svoji »nelojalnosti« tako daleč, da je v komisariatu odsotnosti vdrla v komisariat, zaplenila ves inventar, »poslopje« pa zažgala. Komisar Slanec od takrat nima več stalne rezidence, marveč se seli iz kraja v kraj. Napadeno pa bi ga sodili, kdor bi mislil, da je tako nedolžen, kot je bedast. V precejšnji meri ga namreč — in mislim da upravičeno — delamo krivega za rope in požige in vsa nasilna dejanja, ki se zadnji čas dogajajo okoli Metlike. Sam osebno sicer ni prav nič pogumen. Nekoč je tvegval z revolverjem dejanski napad na nekega fanta, toda fant ga je z navadnim kolom napodil v beg. S tem pa še ni rečeno, da je njegovo delovanje v ozadju manj kruto. Saj tudi to ne bo daleč od resnice, če domnevamo, da se njegovih prstov morda drži tudi kri, nedolžna kri kakih partizanskih žrtve... In po njegovem v Draški izjavljenem mnenju bo treba pobiti vse ljudi, ki hodijo v cerkev.

Kdo ima na vesti nedolžne žrtve

Precejšnje število teh je bilo že pobitih, tudi v okolici Metlike. O njih vemo sigurno, da jih osebno ni umoril g. komisar Slanec. Vemo tudi, da člani raznih mestnih in vaških zaščit ali odborov osebno niso nikogar umorili. Prav tako tudi oni ne, ki so komunistične tolpe podpirali z denarjem, živčjem, obleko. Ali vendar, ko z bridkostjo in obenem z ogorčenjem zremo na žrtve zadnjih mesecev, ko se z bolečino v srcu spominjamo suhorskoga župnika Janeza Raztresena, ali dragatuškega neustrašnega dušnega pastirja Jakoba Omahna, ko mislimo na nedolžno mlado žrtvo kaplana Jožeta Kofalta, ko nemo strmimo nad tvojo mučeniško smrtjo, katoliški borec Janez Južna, ko se nevarno sprašujemo, ali si nas

Med »drobnimi tički« z otroškega vrtca

Ljubljana, oktobra.

Se na misel mi ni prišlo, da bi pisal o vrtcu. Kdo bi dandanes pisal o vrtcu in otrocih, kar vse spada v svet pravice in davnih časov!

Ko pa sem šel onega dne po cesti — po pravici povem, da sem ravno razmišljal, če bi bilo pošteno in pametno, da bi kupil kilogram sadja — mi je zaustavila pot gruča malčkov, kakršne vidite samo v negovanih hišah ali pa v mestnem vrtu pri manikah. Pa drobne torbice so nosili z jermenčkom čez ramena in košarice ter kratke plaščke s pokrivali vseh vrst in barv. Tako prikupni so bili, da sem se zaustavil in gledal. Komaj mi je šinilo v glavo, da gre za drobne tičke z otroškega vrtca, se je začel plavalasi kostrunček na ves glas dreti.

Kdo se ne bi usmilil ubogega malčka, ki pretaka solze takole sredi dneva in ceste? Se pogledal me ni, ko sem pristopil, le tjavendan je tulil, da ni očka. Medtem pa je že prisopihal resen mož in fantiček se mu je vrgel v naročje.

»Tvoj sin?« sem nagovoril prijatelja. »Naš Peter,« je ponosno odgovoril moj resni prijatelj. Imela sva isto pot, Peter in dvoje drugih otrok je šlo za nami, vidite in to je razlog, da pišem o vrtcu. Kakor da bi odrezal, je postal Peter zgovoren in preden so se solze posušile, je začel pripovedovati. Tako sem zvedel, da ni v življenju vse tako otožno in betežno, da so še vedno ljudje, čeprav v tisti drobni in erikani izdaji, ki živijo po svoje in čuvajo stare dobre navade: brezskrbnost, srečo in veselje. Peter je prepričan, da hodi v pravo šolo in da je vse tisto, kar tam počenja in eliši, hudo važno. Kako tudi ne? Vsak dan hodi od doma in torbico nosi ob boku.

Cesa vsega se niso učili? Hiše so zidali in kuhali, risali zvezdice in gledali podobe, poučili južino in jahali konjčike, se učili pozdravljati in mo-

Partizani so na Verdu pri Vrhniki popolnoma izropali domačijo odvetnika Marjana Marolta, znanega umetnostnega zgodovinarja. - Uničili so dragoceno umetnostno zbirko. Slike, znamenita dela slovenskih umetnikov, so razrezali!

lija se mora imenovati izredno posrečen, kajti prav nikjer nimaš občutek, da bereš tuje delo, razen v duhu in barvah zemlje, kar je ohranjen v izvrstniku v zadostni meri, da občutimo vse vrednote velike kmečke epopeje s kršne Like.

Matthey Ulisse: Orgelski koncert

Po lanskeoletnem koncertu orgelskega virtuozu Mattheyja, ki je vzbudil v najširših krogih občinstva zanimanje in je pomenil za mareškoga ekoraj razodej na polju orgelske glasbe, smo z zanimanjem pričakovali njegovega letošnjega koncerta. Igra svetovnega mojstra nas je tudi letos ponovno utrčila v veri, da imamo pred seboj umetnika, ki jemlje svoje poslanstvo v kar se da resni meri. Na lanskem koncertu je z izbranimi točkami sporeda napravil veličasten vtis; ekušal je, da se tako izrazim, zunanje vplivati na čute poslušalcev; letos je šel korak dalje: na spored je vzel točke, ki niso bile toliko preračunane na zunanji efekt, ampak učinkujejo na poslušalca s svojo poglbojstnostjo in intimnostjo. Tako je ekoraj ves koncert potekel v znamenju tihe, prefinjene igre in kar se da barvite registracije. Celu Bachovo znamenito tokato v C-duru, ki smo jo sicer vajeni elišati v veličastnem blišču orgelskega tona, je zaigral z vso zadržanostjo, ki jo skladba še dopušča. Tudi spored sam je v prvem delu pokazal osen točk iz stoletja pred Bachom (Frescobaldi, Fiocco, Corelli, Pasquini, Walther), ki že po svoji strukturi niso preračunane na zunanji blišč: sredina je bila posvečena velikomoma Bachu in Händlu in šele v zadnjih treh točkah se je približal novejši dobi (Premr, Boesi, Franck).

Glavna oznaka Mattheyja, kot smo že omenili, prefinjena igra in barvita registracija. O prvi ne bom govoril, saj se ta pri dozorelem umetniku, ki je koncertiral ekoraj po vsem svetu in je ravnokar

res za vedno zapustil, vedno prijazni, do dna pošten, globoko verni Tone Stare, ko mislimo na vas vse, blagi belokranjski rojak, ki ste izkpravili pod Kajnovo roko svojih zaslepljenih bratov, se vprašujemo, kdo so prav za prav vaši morilci. Ali naj jih iščemo med raznimi Badovinci in Jamesi in Silvani in Milani po komunističnih taboriščih? Ali pa naj se premislimo in jih iščemo kar v svoji najbližji bližini, po naših vaseh, in kar po sredi Metlike same?

Morda bomo na ta način prišli do presenetljivih rezultatov. Morda bomo našli, da je ta in oni ugledni posestnik, obrtnik, trgovec, uradnik, ki hodi med nami s povzdignjeno glavo, s prijazno besedo na ustih, oškropljen z nedolžno prelito krvjo brata. Morda bomo prišli do strašnega zaključka, da so pravi morilci njih lastni farani. Podobna žalostna odkritja bomo morda našli pri drugih nedolžnih žrtvah, morda med njihovimi najbližjimi, najpremožnejšimi sosedami... Pa to vendar ni mogoče, saj naše ljudstvo je komunistu nasprotno. Gotovo, naše preprosto verno ljudstvo. Toda med tem dobrim ljudstvom, po naših sanjavih belokranjskih vaseh še vedno zborejuje in izdajajo svoje ne ravno blage ukrepe komunistične vaške zaščite. In vemo, da je davno pred ukrepi raznih tabornih komandantov in komisarijev vaška ali tudi mestna zaščita nad sleherni nedolžno žrtvijo izrekla svojo smrtno obsodbo.

Pošteno slovensko ljudstvo bo zahtevalo obračun

Pa naša neprijetna vprašanja gredo še dalje: ali niso s krvjo nedolžnih žrtve oškropljene tudi roke vseh tistih uglednih posestnikov, iz katerih bogatih shramb se za reveže sicer ni nikdar kaj pridalo dobilo, za morilce naroda pa so bila in so še vrata vedno na stečaj odprta. Ali se nad zločinski umori naših najboljših ljudi ne čutijo prav nič krive vsi tisti podjetniki, obrtniki, mlinarji, trgovci — ugledni, poštteni podjetniki, iz katerih delavnice in skladišč in blagajn so dan za dnem romali in še romajo na neznana pota zavoji in zavojčki, vreče in vrečice in težki bankovci...

Nič ni tako skrito, da ne bi postalo očito, pravi Sv. pismo. In tudi vsi ti poštteni in ugledni sodelavci zločinske komunistične akcije naj vedo, da bo prišel in že prihaja dan, ko bo vse njihovo delovanje za osvoboditev naroda prišlo na dan in bo narod z njimi obračunal, kot se obračunava z zločinci in izdajalci.

liti. To pa še ni vse. Spored tam v vrtcu je pester in obilen. Zdj sedijo v delavnici na svojih malih stolčkih. Zdj gredo na vrt in se gredo športne abecedarje, pa spet v kapelico, kjer poslušajo oče naš in se učijo epodobnega vedenja v božjem hramu, pa nazaj v delavnico, kjer jim pripovedujejo o ovcarju Marku, zlatorogu, Sneguljčici in o vsem, kar otroci radi poslušajo.

Z nami je stopala tudi drobna Metka, dekliček plavih oči in nežna kakor breškin cvet. Molčala je, da ne bi pozabila na novico, ki jo zvedela v šoli. To bo hitela pripovedovati doma materi, da se ne pravi »talar«, da je to spašeno in da je krožnik edina lepa in dovoljena beseda! Tako je elišala v šoli in to drži! Odslej bo tudi ta drobna Metka lahko popravljala mamico. Peter ima v tem novem otroškem svetu že novo poznanstvo. Pripovedoval je, da je Marjetica najbolj »elčkana« in da bi jo imel še veliko rajši, če ne bi »bicala«.

Tako hodijo otroci dan za dnem v svoj šolski paradiž. Nobenih skrbí še ne poznajo ti ljubki kandidati za bodoče resne ljudi. Hiše zidajo in čustvujejo s pastirjem Markom, da ne bi zgubil nobene ovce in da bi zmagal nad volkovi in medvedi. Mater je pravdočasno zbujajo, umijejo, oblečejo in nakrmijo, potem dobijo v košarice hrushko ali kos kruha in krenejo v jutranjo meglo kakor v službo. Mater se oddahnejo in posvetijo delu. V vrtcu pa prevzamejo vso skrb sestre ali učiteljice. Najbrž ni lahko zaposliti drobišč te vrste, med katerim je vselej nekaj razvaječev, nekaj ljubljencev, večina pa navadnih dobrih otrok.

Tam v vrtcu jih učijo lepega vedenja, navajajo k otroškim zaposlitvam, negujejo lepo govorico, poslušaj in kdo ve kaj še vse. Nič še ni abstraktnega, vse je enostavno in nazorno, otroci delajo le toliko, kolikor jih veseli. Tako postopajo z njimi kakor mater, ki imajo dovolj časa in dovolj daru za pametno vzgojo. Ko pridejo v učilnico, je skrbno prezračena in zakurjena, potem se zatopijo v delo. Preden pa se naveličajo sedenja, jih vodijo na vrt ali kamor koli. Medtem spet zračijo prostore in v učilnici jih čakajo nove naloge, ki bodo zaposlile morda vid ali sluh, na vsak način pa druge in nove voličke možganov.

Tako bo trajalo vse leto tla do velikih počitnic. Prav počasi se bodo zbujale te duše v novo življenje, kjer je konec s praviljicami in kjer se začnejo dolžnosti, skrbí in vse tisto, kar mora sprejeti mlad človek na svoji življenjski poti.

dovršil svoj petdeseti koncert, odteguje presoji. Pač je pa pogljava zase njegova registracija. Pri izbiri registrov se Matthey nagiblje posebno k uporabi ježnikov in mikstur oziroma njim sorodnih registrov; tako je v tem oziru pokazal prilično vse, kar je v šenklaških orglah estetično še uporabljiv registrov in kombinacij, in tega je veliko, kot smo imeli priliko slišati. Izogiblje se pa Matthey vsakdanjosti v registraciji; v tem mu moramo dati prav, saj naj bi bil vsak koncert za vsakega poslušalca neko izvanredno enkratno doživetje; vsakdanjosti imamo itak kmalu dovolj. Ima pa iskanje barvitosti v eebi tudi neko nevarnost, ki je morebiti vsak poslušalec podzavestno čutil vsaj v drugem delu koncerta vključno od Bacha dalje. Barva je v glasbi vendarle nekaj drugega in ne more nadomestiti notranje sile, ki jo z močnim zagonom grajena skladba izžareva; to moramo doseči le s primerno podprtanim dinamičnim stopnjenjem, ki lahko združuje v eebi mehke barvite registre in močnejše, čeprav ne tako karakteristične. Sicer pa moramo resnici na ljubo pristaviti, da zastopajo razne šole razna etališča: tako nagiba italijansko-francoska šola bolj k barviti, do zadnjih potankosti izdelani igri, dočim nakaže nemška šola že v kompoziciji kakor tudi v podajanju v širokih zamahih notranjo silo skladbe, čeprav večkrat na škodo pester barvitosti.

Ne glede na različne poglede in teorije, ki jih različne šole zastopajo, je bil Mattheyev koncert za nas glasbeni dogodek, ki nam bo še dolgo ostal v spominu.

Ljudske pesmi. Izšla je peta zbirka ljudskih pesmi, prirejenih za kitaro. Priredil in izdal jih je St. Kranjc, dobe pa se v Ljudski, Matični in Učiteljski knjižarni v Ljubljani.

Slovenski pravnik, št. 9—10. prinaša naslednjo vsebino: Dr. I. Kravina razpravlja na uvodnem

Delovanje GILL-a

Poročilo pokrajinskim hierarhom.

Ob priliki dnevnega seestanka na sedežu Dopolavora je zvezni podpoveljnik podal hierarhom pokrajine navodila glede nadaljnjega delovanja v letu XXI.

Posebno je poudarjal delo ljudskih kuhinj, podporo organizirancem, fizično vzgojo v šolah ter splošno vsa dela, ki se bodo morala izvršiti na kulturnem in zabavnem polju.

Nato je zbral voditelje ljubljanskih šol, da jim da podobna navodila.

Živilski trg — vrt krizantem

Megleno oktobrsko vreme daje primerno sivkasto, megleno obeležje vsemu živilskemu trgu tam pred očetom Vodnikom. Valovanje je usmerjeno le na hitro kupovanje najnujnejših potrebščin. Ljudje nato odhajajo, ne da bi vodili kake daljše razgovore.

Tam na prostoru za gozdne sadeže ob semenišču so žence ponujale razne drugovrstne gobe po maksimalni ceni, kakor jo je bil za ta teden določil mestni tržni urad. Na izbiro je bilo dokaj peščen, ježovk, kravjač in nekaj maslenk. Jurčki se še dobe po golovških gozdovih, toda bolj redki so. Izkušene žence ponujajo svoje gobe in dajejo interesentim tudi nasvete, kako je treba te gobe lepo očistiti in jih pripraviti, da postanejo prav dobra prikuha.

Nastopila je sezona za kostonj, ki ga imajo vsi branjevi primerno v zalogi. Kostonjarji po mestu so se z boljšim kostonjem precej dobro založili. Grozdje gre letos h koncu. Ni več takšno povpraševanje po njem, kakor je bilo še pred dobrimi desetimi dnevi.

Drugi olok za domačo zelenjavo se spreminja v pravecati vrt lepih krizantem. Teh rož je vedno več na trgu in nas spominjajo, da se bližamo prazniku Vseh svetnikov, ko vsi skušamo grobove svojcev lepo okrasiti. Prav malo je na trgu dalij, znamenja, da so jih ljudje zelo opustili in so na vrtovih raje letos spomladaj posadili potrebnejše stvari.

Zelenjadni trg je kakor navadno založen z domačo zelenjavo in raznim sovijem. Motovilce, ki ga je precej na trgu, je sedaj že po 6 lir kg, ko je bil pretekli teden še po 8 lir. Mnogo je jenske spinafe. Lepa je črna redkev. Bilo je nekaj velikih in lepih jedlinih buč. Zelene kolerabe je na izbero, redka pa je rumena koleraba ali kavra. Mnogo je kislega zelja, prav tako lepega ohrovtu. Neka kmetica je prodajala nenavadno debelo rdečo peso.

Naj še omenimo, da prihajajo kak dan na trg sladkovodne ribe iz Zaloga. Gospod Ivan Dimnik iz D. M. v Polju pripelje belice, ki so sedaj po 26 lir kg.

Gospodarstvo

Ustanovitev finančnih intendanc v anektiranih dalmatinskih krajih. Rimski »Uradni list« priobčuje je zakonski dekret o ustanovitvi finančnih intendanc v dalmatinskih ozemljih, priključenih kraljevini. Ustanovljeni sta dve novi intendanci v Spalatu in Cattaru, katerih delokrog se razteza na ti dve pokrajini. Finančna intendanca v Zari bo razširila svoj delokrog na kraje, priključene tej pokrajini.

Sintetični bencin za letala. Agit piše, da je proizvodnja sintetičnega bencina iz domačih surovin napravila velik napredek v zadnjih časih. Zlasti je uspelo Nemčiji priti do take stopnje dovršenosti, da producira sedaj tudi bencin za letala iz domačih surovin in je torej neodvisna od uvoza teh surovin za letalstvo. Za proizvodnjo sintetičnega bencina za letala pridejo zlasti v poštev surovine iz lignita in rjavega premoga.

Nova železniška proga na Hrvaškem. Hrvatsko prometno ministrstvo sporoča, da so začeli z gradbo železniške proge Banjaluka—Okučani, ki bo dolga 58 km. Proračun za gradbene stroške znaša 500 milij. kun. Zaenkrat je zaposlenih 200 delavcev. Zemeljskih del bo potrebno za približno 1,2 milij. kub. metrov. Čez Savo bo zgrajen 450 m dolg most s težo 2000 ton.

Poseben davek na Hrvaškem za tihe rezerve. Hrvatski finančni minister je izdal odredbo, po kateri morajo vsa podjetja na Hrvaškem v teku 30 dni naznaniti višino svojih tihih rezerv. Za te tihe rezerve bodo morala podjetja plačati kot enkratni premoženjski davek 30%. Če se tihe rezerve pravočasno prijavijo, bodo amnestirani vsi dosedanjí prestopki davčnega značaja v tem pogledu. Tihe rezerve pri hrvatskih podjetjih so zelo znatne.

Kontrola lombardnih kreditov na Madžarskem. Madžarska narodna banka je izdala te dni razglas o kontroli lombardnih kreditov, po kateri morajo vsi denarni zavodi prekontrolirati svoje lombardne kredite, kar naj služi v ta namen, da se vidi, če so mogoče ti krediti namenjeni zadrževanju blaga v svrhu povečanja dobička. To je prišlo zaradi tega, ker so nekateri denarni zavodi zelo povečali to vrsto svojih poslov.

mestu so kaznovanju kolektivnih (zbiralnih) deliktov po našem kazenskem zakoniku. To je kaznovanju take zločinstvenosti, ki nastopa v življenju pogosto ne samo kot sporadičen pojav, ampak tvori neredko bistveni izraz njegovega udejstvovanja — njegovo obrt ali navado. To okolnost so zakonodajci izkoristili v dveh smereh: podvržli so kaznivost nekatera sicer kazniva dejanja, če so bila izvršena obtroma ali iz navade — ali pa so predvidevali strožje kazni za sicer že kazniva dejanja, če so bila izvršena obtroma ali iz navade. Tako zločinstvenost je n. pr. profesionalno bavljenje s hazardnimi igrami, prostitucija, oduševstvo... falzificiranje listin, potvarjanje bankovcev itd. O kaznovanju teh deliktov govori ta razprava, ki jo je napisal praktični sodnik najvišje stopnje. — Ivan Brelih pa govori o pristojnosti rednih kazenskih sodišč za sojenje dejanj, kaznivih po največjih predpisih. Ta razprava ima veliko sodobno praktično vrednost, saj gre tu za predpise, ki so bili v zadnjem času izdani za Ljubljansko pokrajino, tako razni razglasi, dekreti, zakoni, ki vsebujejo tudi kazensko pravne določbe, zlasti pa številni oskrbovalni, porazdelitveni in tržni predpisi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino. Pravno zelo zanimiva razprava, ki se bo končala v prihodnji številki revije. — Dr. Lev Svetek nadaljuje razpravo o »prekočasnem delu«, ki jo je začel že v prejšnji številki in jo bo nadaljeval še pozneje. Razprava, ki je važna za vsa podjetja, zlasti industrijska. — S tem so razprave končane. — Sledi v obzorniku nekrolog glasbeniku in pravniku univ. prof. dr. Gregoriju Kreku, generalnemu tajniku Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki je umrl 1. sept. t. l. Napisal ga je urednik revije dr. Rudolf Savojec. V književnih poročilih pa obravnava kritično univ. prof. dr. Korošec Salvatojevo latinsko knjigo »Fontes Iuris Antelustiniani, I. del. Reviji je priložena ena pola civilno kazenskih odločb (str. 321—332).

Drobne novice

Vsem dobrim srcem!

Te dni bodo prišli v Vašo družino nabiraleci starega perila, obleke, čevljev in raznih manufakturnih ostankov. Vljudo prosimo, da blagovolite odbrati in pripraviti, kar bi mogli od tega pogrešati in da to darujete za reveže, ki ob tem mrazu nujno potrebujejo obleke in obutve.

Nabiraleci obleke se bodo izkazali z legitimacijo škofijskega ordinariata v Ljubljani.

Nag sem bil in ste me oblekli, Resnično povem vam: Kar ste storili kateremu izmed mojih najmlajših, ste meni storili.

ŠKOFIJSKI ORDINARIAT V LJUBLJANI
dobrodelna pisarna.

V počaščenje spomina pokojnega dr. Marka Natlačenca so darovali škofijskemu ordinariatu, dobrodelni pisarni, za socialno akcijo: neimenovana družina 250 lir, neimenovani 10.000 lir, neimenovani 1000 lir, neimenovani 6000 lir, neimenovani 10.000 lir. — Bog plačaj!

Koledar

Četrtek, 22. oktobra: Kordula, devica in mučenica. Vendelin, opat; Melanij, škof; Alodija, devica in mučenica; Mar. Saloma, sveta žena.

Petek, 23. oktobra: Klotilda, devica in mučenica; Ignacij, škof; Servand, mučenec; Roman, škof; Domicij, epiznavalec.

Novi grobovi

† Gospa Marija Gerkman, posestnica v Ljubljani, se je po kratki boleznj poslovala od tega sveta. Pogreb bo v četrtek, 22. oktobra ob 4. popoldne v Zal, kapelica sv. Nikolaja, k Sv. Križu.

† Gospa Frančiška Bricej je v Ljubljani mirno v Gospodu zaspala. Pogreb bo v četrtek, 22. oktobra ob pol petih popoldne v Zal, kapela sv. Andreja, na pokopališču k Sv. Križu.

† Gospa Ana Klemen roj. Malič, posestnica v Savljah pri Ljubljani, je v torek, 20. oktobra izdihnila svojo blago dušo. Pogreb bo v četrtek, 22. oktobra ob 10. dopoldne na pokopališču pri Sv. Juriju.

Naj jim sveti večna luč! Žalujotim naše iskreno sožalje!

Osebnosti

— Nova okrajna sanitetna referenta. Mesto okrajnega sanitetnega referenta v Logatcu je nastopil g. dr. Drago Vidmar, bivši okrajni sanitetni referent v Krškem, v Novem mestu pa g. dr. A. Korbar, bivši šef Zdravstvenega doma v Dolnji Lendavi.

Pota in zapreke

je roman, ki je pravkar IZŠEL v Slovenčevi knjižnici. Knjižotriška cena 7 lir. Dobiva se v Upravi Slovenca, v knjigarnah in trafikah.

— Prebivalstvo Italije. Po najnovejši uradni statistiki je štela kraljevina Italija dne 30. septembra 1942 45.611.000 prebivalcev. Septembra meseca je bilo sklenjenih 22.999 novih zakonskih zvez. Živih novorojenkov se je septembra rodilo 89.932, umrlo pa je 47.127 ljudi. Preseček rojstev nad smrtnimi eludaji v septembru je torej znašal 33.805. V državo se je vrnilo 1492 ljudi več, kakor jih je zapustilo državo.

— Na zavodu Ub. Šolskih sester de Notre Dame v Smihelu pri Novem mestu je vpisovanje v mešansko šolo od 21. do 25. oktobra t. l. — Gojenke naj pridejo v zavod 3. novembra. — Upraviteljstvo šole.

— Vedno hladnejša jesen. Pratika starih in izkušnih vremendarjev zaznamuje te dni tri vremenarje svetnike, ki so nekak ključ za vreme bodoče zime. So to sv. Gal 16. oktobra, sv. Luka 18. in sv. Uršula 21. oktobra. Vsi trije so nam letos napravili lepo, hladno in deloma sončno vreme. Sv. Gal (gol) obesi lepo vreme na kol, sv. Luka v naprej pokuka in pravi Uršuli, da vreme naravna za tri mesece. V torek je bila nekoliko višja dnevna temperatura od ponedeljka. Bilo je +10,3 stopinj C. Čudno naključje. Prav na ta dan pred 40 leti je meteorološko poročilo zaznamovalo tudi +10,3 stopinj C. Bil je takrat deževen dan. Letos pa je izredno meglen. Gosta megla se preliva po vsem barjanskem polju in sega še daleč tja na Gorenjsko. Pred 40 leti pa je kronist zapisal, da so že 18. oktobra na Krimu opazovali eneg. Letos v sredo, 21. t. m. je bilo zjutraj prav hladno, bilo je samo +3 stop. C. ko smo imeli lani na ta dan +6,3 stop. C. in je bila najvišja dnevna temperatura +15,8 stop. C. Barometer se je od torka na sredo dvignil na 766,2 mm. Kako je bilo lani na Uršin dan? Dobili smo kmalu nato prvi sneg. V dneh 22. in 23. oktobra je ponekod v pokrajini silno snežilo, pa že 21. oktobra so prihajale na zemljo prve snežinke, kot bi hotele poizvedovati, dali li zemlja že pripravna za snežno odejo. Takrat lani je padlo po kočevskih in ribniških gozdovih silno mnogo snega, ponekod celo do 1 meter na visoko. V torek je bilo ves dan megleno, niti en sam sončni žarek ni mogel predreti goste megle. — Nesreče. Na Vinjem vrhu je pomagal pri trgatvi 28 letni posestnikov sin Alojzij Znidar. Ko je nesel težko brenbo, polno grozja, v zidanico, se je med potjo spotaknil in tako nesrečno padel, di si je zlomil nogo in se precej hudo poškodoval na glavi.

— 136 milijonov kilometrov dolg rep komete. Od čiljskega astronoma Bruna Ferradanasa odkriti novi komet se z velikansko hitrostjo bliža zemlji.

Kakor so astronomi izračunali, se bo ta komet zemlji najbolj približal v februarju prihodnjega leta, pa še takrat bo oddaljen nad 56 milijonov kilometrov od zemlje, zato se ga nam ni treba bati. Zanimivo je, da ima ta ogromni novi komet rep, ki je dolg 136 milijonov kilometrov.

— Mumija, čije lasje rastejo. V nekem muzeju v New Yorku so ugotovili, da so lasje neke mumije, ki so jih leta 1916 natančno izmerili, v tem času, torej v 26 letih, zrastle za celih 12 centimetrov. Gre za posušeno glavo, kakršne so pripravili južnoameriški indijanski rodovi iz glav svojih mrtvih sovražnikov.

— 100.000 dolarjev vreden demant so našli. Kakor poročajo iz Kanakasa, so na demantnih poljih Gran Sabana v bližini mesta Santa Elena našli izredno velik demant. 145 karatni demant je izredno čist in so ga ocenili na 100.000 dolarjev. Demant je oserčil siromašnega delavca, ki je na lastni račun iskal demante.

DOM IN SVET

(54 letnik) izhaja redno naprej. Naročnina 120 in se lahko plačuje v obrokih. Št. 1—2 smo razposlali na ogled. Kdor jo je prejel naj jo pokaže se svojim znancem. Kdor je nima naj jo zahvali pri upravi. Podprite z naročanjem sedaj edino našo leposlovno kulturno revijo.

Uprava: LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
Pred škofijo 5 Telefon 25-29

Ljubljana

1 Trnovčanke! V nedeljo, na praznik Kristusa Kralja imamo dekleta skupno sv. obhajilo v trnovski cerkvi ob 7 zjutraj. Pridite!

1 Socialno gospodarski odbor za reje presilcev v Ljubljani deli danes in jutri riž za svoje člane, kakor tudi prejema naročila za presilčere. Cesta Soške divizije 58.

1 Knjižnica Pokrajinske delavske zveze (prej Delavske zbornice) na Miklošičevi cesti v Ljubljani je tudi od 20. oktobra dalje odprta vsak delavnik nepretrgoma od 12. do 19. Člane knjižnice prosimo samo, da pridejo toliko zgodaj, da bodo postreženi pred 19.

1 Podružnica SVD Šiška si je že preskrbela semenke krompir »Bitnje«. Člani, ki se nameravajo oskrbeti za prihodnje leto s tem krompirjem, naj si ga čimprej nabavijo pri predsedniku podružnice Vodnikova cesta 108, dokler traja zaloga.

1 P. n. občinstvo opozarjamo na začetek dram-skih in opernih predstav. Po novem redu se vsrjo običajne dramske predstave ob 16.30 uri, operne pa ob 16. uri. Začetek matinee bo vselej posebej objavljen. Predprodaja vstopnic za operne in dramske predstave se vrši odlejš vsak dan od 10.35 do 12.30 in od 16 do 18 v Operi.

1 »Traviata« z Ivanko Ribičevo. V repertoarnem načrtu za letošnjo sezono je bil predviden in pripravljen nastop Ribičeve v partiji Violette, ki bi se moral vršiti v soboto. Ker pa je medtem Vidalijeva obolela, bo pela Ribičeva to nadvse zanimivo partijo že danes. Ostala zasedba bo premierska. Alfreda bo pel Čuden, očeta — Janko, Floro — Poličeva, Anino — Polajnarjeva, Gastona — B. Sancin, Douchola — Anžlovar, Obignjva — Dolničar, Grenvilla — Petrovič T. k. g. Dirigent: D. Zebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

1 Brez skrbi ste za uspeh svojega otroka, če ga dnevno pošiljate po dve uri k razlagi, izpraševanju, popravi in sestavi nalog itd. Učimo dijake injeje vseh srednjih, strokovnih in ljudskih šol. Važno za tiste, ki iz kakršnihkoli vzrokov ne morejo redno posečati šolskega pouka. Prijavljanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. Korepetitorij. Mestni trg 17-1.

GOSPODJE POZOR! Klobučarna »PAJK« strokov. ošt. preoblikuje in prebarva vse vrste klobukov po nizki cenah. Lastna delavnica. Se priporoča Rudolf Pajk, Sv. Petra c. 38.

1 Sprememba repertoarja. Zaradi nenadne obolenosti Ksenije Vidalijeve je bila nujno potrebna sprememba tekočega repertoarja. Za abonente reda Četrtek bo »Traviata« danes v četrtek z go. Ribičevo v naslovni partiji.

1 Luigi Pirandello: »Šestero oseb išče avtorja«. Igra v treh dejanjih. Osebe: režiser P. Kovič, člani gledališča — Peček, Nakrest, Gorinšek, Koršuta, Plut, Bratina, članice gledališča — Gabrijelčičeva, M. Boltarjeva, Santicova, Gorinškova, Starčeva, inspicijent — Vertin, sufler — Benedičič, odriški mojster — Leben, razsvetljaj — Premk,

Italijanska artiljerija manjšega kalibra na egiptovskem bojišču.

Oddaja paketov z oblekami za interniranje

Visoki komisariat sporoča, da so na pobudo pristojnih poveljstev posadk v teku priprave za ustanovitev vojaških uradov v občinah Ljubljana, Novo mesto, Kočevje, Crnomelj, Grosuplje in Logatec za pošiljanje civilnim internirancem s strani njihovih svojcev, paketov z obleko, to je paketov, ki bodo lahko vsebovali samo oblačila (obleke, površnike, majice, srajce, spodnje hlače, nogavice, čevlje itd.) z absolutno izključitvijo živil, knjig, časopisov, dokumentov, pisem, cigaret in drugih stvari.

Oprema paketov mora biti takšna, da jamči za dobro ohranitev vsebine za čas, dokler bodo paketi v uradu in na vožnji. Zaradi tega ne bodo sprejeti paketi, ki ne bodo dovolj solidni in trpežni.

Odpošiljatelj bo moral priključiti paketom sledeče navedbe:

generalije in odpošiljateljevo bivališče; generalije naslovljenca ter koncentracijsko tabo-rišče, v katerem se nahaja interniraneec; bruto teža paketa s seznanom vsebine; v paketu mora biti listek, na katerem smejo biti le omenjene navedbe.

O vsakem paketu, ki bo predložen in sprejet, bo pošiljatelj obveščen.

Paketi morajo biti predloženi uradu odprti in bodo zaprti v odpošiljateljevo prisotnosti.

Odpošiljateni urad ima svoje prostore na Miklošičevi cesti 22a in posluje v naslednjih uradnih urah: od 8.30—11 in od 16—18.30 (ob nedo-ljnih ne uraduje).

rekviziter — Košič, vratar — Brezigar; osebe, ki iščejo avtorja: oče — Vl. Skrbinešek, mati — Sa-ričeva, pastorka — Danilova, sin — Jan, madame Pacetova — Nablocka. Igro je režiral prof. O. Sest.

1 Posednike gozdov v okolišju Ljubljane, ki jim je ljubljanski mestni preskrbovalni urad odre-dil sekanje drv za preskrbo ljubljanskega prebivalstva, opozarjamo, da bo mestni preskrbovalni urad prevzemal drva, ki jih morajo gospodarji od-dati po dobljenih odlokih, od četrta 22. t. m. da-lje samo na svojem skladišču na mestni pristavi-ter ne več na skladišču prejšnjega sokolskega doma v Šiški.

1 Kdor se želi naučiti vseh modernih jezi-kov, posebno italijanščine (za začetnike in spretnije), naj se prijavi: Mestni trg 17-1. Po-uk trikrat tedensko. Prijavljanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16.

1 Naval na kostanje. Pretekli teden so letos prišli kostanjari sezono za pečenje kostanja. Preskrbeli so se z zalogami lepega in debelega kosta-nja. Grosisti so jim radi kulantno postregli, ker so kostanjari solidni plačniki. Še nobeno leto pa ni bilo tolikšnega navala na barake kostanjev, ka-kor se je letos prišel. Nekateri so si morali naba-viti po 2 in 3 peči, da morajo sproti zadovoljiti kupujoče občinstvo, ki prihaja k njim, zlasti ob večernih urah, v vedno večjem številu. Pred mno-gimi kostanjari, ki imajo svoje postojanje v sre-dišču mesta, je opaziti tak naval, da morajo ljudje čakati v vrstah, da se počasi vrstje.

1 Obsojena tatova. Mesarski pomočnik Ignac Rozman, 41 letni ljubljaneec, in ključavničar Vin-ko Pustavrt, tudi 41 letni ljubljaneec, sta 4. sep-tembra iz gostilne pri Bobenčku na Sv. Petra cesti odnesla Alojziju Severju nekaj moške obleke in srebrno uro v vrednosti 750 lir ter Stanku Kiklu tudi nekaj moške obleke v vrednosti 200 lir. Po tatvini sta bila kmalu aretirana in izročena sodi-šču, kjer sta bila zdaj obtožena zločinstva tatvine. Bila sta zaradi tatvine že večkrat kaznovana. Pred malim kazenskim senatom sta tatvino priznala. Rozman je tudi priznal tatvino 3 malih hlobov, ki jih je bil na dan sv. Uršule leta 1940 ukradel po-cesniku Maseku. Bila sta obsojena: Ignac Roz-man na 1 leto in Vinko Pustavrt na 10 mesecev strogega zapor.

V vsako hišo »Slovenca«!

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama: Četrtek, 22. oktobra ob 16.30: »Šestero oseb išče avtorja«. Red Premierski. — Petek, 23. oktobra ob 15: »Vidova Rošinka«. Izven. Zelo znižane cene od 19 lir navzdol.

Opera: Četrtek, 22. oktobra ob 16: »Traviata«. Red Četrtek. — Petek, 23. oktobra: Zaprtje. — Sobota, 24. oktobra ob 16: »Seviljski brivci«. Red B.

ROKODELSKI ODER. Lastnik firme »Brandt in sin«, gospod Hugo Brandt in gledališka igralka He-

lena Otocka sta osrednji osebi vesele komedije »Fir-ma«. Njima tesne ob strani stojita poleg drugih sta-rokopiten, odrezav, toda prijeten knjigovodja in ad-ministrator Hiliček in prebrisana bivša igralka, sedaj garderobierka Marta. Predstava bo v nedeljo ob 3. Vstopnice se dobe v predprodaji v nedeljo od 10—12 in dve uri pred predstavo v društvni pisarni, Pe-trarkova 12-1. Opozarjamo na točen začetek!

RADIO. Četrtek, 21. oktobra. — 7.30 Pisana glasba. — 8.30 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Lahka glasba. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 13.10 Pet minut gospoda X. — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.20 Izmenjalni koncert z Nemijo. — Orkester vodi dirigent Petralia. — 14.00 Poročila v italijanščini. — 14.15 Novi orkester vodi dirigent Fragna. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Vo-jaske napolitanske pesmi od leta 1887 do danes. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Pesmi in napravi. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Volaske pesmi. — 20.45 Koncert radijskega orkestra. Vodi dirigent D. M. Sijane. — Simfonična glasba. — 21.30 Trio Emona. — 21.55 Predavanje v slovenščini. — 22.10 Koncert pianiste Marte de Concillia. — 22.45 Poročila v italijanščini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarni: mr. Ba-karič, Sv. Jakoba trg 9, mr. Ramor, Miklošičeva 20, mr. Murmayer R., Sv. Petra cesta 78.

Komunisti so si omadeževali svoje roke z največjim klanjem, ki je kdaj onesrečilo slovensko ljudstvo. Zato je dolžnost slehernega Slovenca, da te zločince izroča roki pravice.

S Spodnjega Stajerskega

Vinogradniško in kmetijsko razstavo so od-prli te dni v Brezicah. Odprta bo do prihodnje nedelje. Na razstavi se vidijo uspehi vinograd-ništva in kmetijstva v breziškem okraju, mle-karstvo kakor tudi lovstvo z različnimi trofe-jami. Na razstavi je tudi vaški kinematograf, ki predvaja kulturne filme ter filme iz nem-škega kmetijstva in vinogradništva. Tudi vin-ska pokušnja je v posebnem oddelku.

Prosvetni urad Domovinske zveze prireja ob nedeljah po raznih krajih gledališke pred-stave. Doslej so bile prirejene predstave v Tr-bovljah, v Rogatecu, na Dobrni in na Ponikvi. Pri predstavah sodeluje deželno gledališče, šta-jereko ljudsko gledališče in celjski gledališki amaterji.

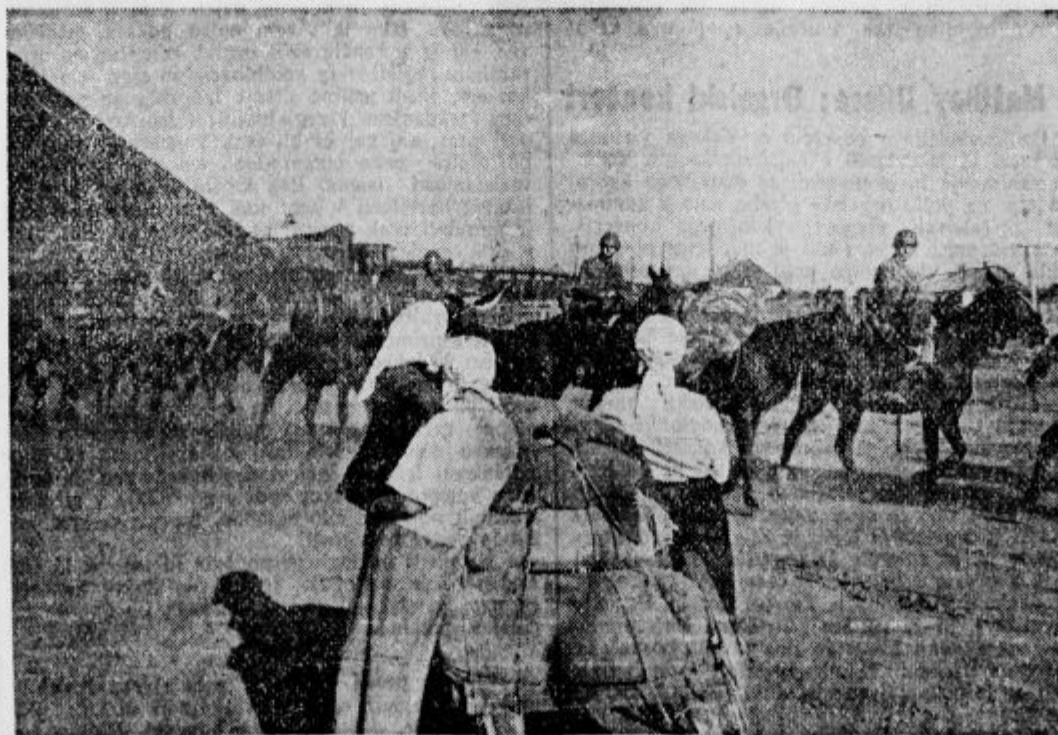
Iz Hrvaške

Žito in krompir za kmetovalce. Ministrstvo za obrt, veleobrtni in trgovino je spremenilo odredbo, ki določa, koliko pridelkov smejo kmetovalci ob-držati za domačo potrebo. Tako sme kmetovalec, ki je obdelal več kakor deset oraloval zemljo s pšeni-ko, obdržati za vsak oral 15 kg pšenice. Dalje za vsak oral obdelane površine, izvzemši vinograde in izvzemši pšenico, sme obdržati po 15 kg koruze v zrnu. Za vsak oral obdelane in zasajene površine, včevši vinograde, pa sme obdržati deset kilo-gramov krompirja in pet kilogramov graha.

Šahovske tekme za prvenstvo Zagreba. 24. t. m. se bo začel v Zagrebu šahovski turnir za pr-venstvo Zagreba, ki bo trajal do 16. novembra. Na turnirju bodo igrali v treh skupinah in sicer v mojstreski skupini, kjer bo igralo 17 igralk, med njimi znani mojstri kakor Rabar, Subarič in drugi. Dalje bodo igrali še v prvorazredni in v drugo-razredni skupini. Za vsako skupino je razpisanih po 8 nagrad. V mojstreski skupini znaša prva na-grada 1300 kun, druga 1000 kun, tretja 700 kun itd. V obeh drugih skupinah so nagrade znatno manjše.

Dobra vinska trgatve v okolici Virovitice. V okolici Virovitice, zlasti na Biligori, se je za-čela v začetku oktobra vinska trgatve. Povsod so letos začeli nekoliko bolj zgodaj z trgatvijo, ker je lepo sončno vreme povzročilo, da je grozde bolj hitro dozorelo. Trgatev se je obnesla tako po ko-ličini kakor tudi po kakovosti, saj je grozde pov-sod imelo nad 20 stopinj sladkorja, boljše vinske vre, kakor rizing in graševina pa so dosegle 24 odstotkov sladkorja. Letošnja trgatve se je obnesla tako, da bodo položeni vinogradniki za vsa prejš-nja slaba tri leta. Cene novemu moštu se sučejo med 80 in 40 kunami za liter.

Državno posvetilo v Božjakovini bo moder-nizirano. Na državnem posestvu v Božjakovini na-meravajo modernizirati celotno gospodarstvo. Naj-prej bodo zgradili velik nov hlev za 240 glav. Hlev bo dolg nad sto metrov in 24 metrov širok. Beton-ske temelje so že zgradili. Poleg tega bodo po-etavili še posebne stanovanjske hiše za delavce po najedobnejših načelih. Vsa modernizacija bo ve-ljala okrog deset milijonov kun.

Oddelki konjenice italijanske armade v Rusiji hite, da čimprej dosežejo določeno cono na vzhodnem bojišču.

Nekaj za mlada srca

Neprijetna dogodivščina

Neki farmar iz Tora v Ugandi v Afriki je pripovedoval sledeči razburilni doživljaj:

Bilo je nekega novembrskega večera. Bil sem zelo truden, ker sem ves dan hodil po svojem posestvu okrog in šel sem zgodaj v posteljo. Objemalo so me že sladke sanje, ko me je nenadoma zbudil neki kum ob vходу moje koče: slišati je bilo, kakor da bi nekdo poskušal s silo odpreti vrata. Ta so bila iz debelih bambusovih palic, ki sta jih vezala dva železna droga. Slišal sem pokanje bambusovih palic in takoj sem vedel, da je vsiljivec kakšna velika žival. Bilo je okrog dveh zjutraj in temno kor v rogu, tako da nisem mogel videti prav ničesar. Nisem smel izgubljati časa. Vzel sem izpod blazine pištolo, se v postelji usedel, oprl brado ob koleno in ustrelil proti vratom; upal sem, da bom na ta način zver ostrašil in da se bo umaknila. Komaj pa sem ustrelil, sem spoznal, da je ostal izstrelek v puški; trenutek neprijetnega čakanja — tedaj pa sem začutil, da me je v postelji nekaj zasukalo. Neki velikanski gobec je zgrabil moje desno koleno in zagrebel vanj ostre zobe. Skoraj v istem trenutku sem se s posteljno vred zvalil iz postelje na tla. Ne da bi količjak pustila, me je zverina poskušala zvleči k vratom. Nenadoma sem se zavedel, da me je napadel lev. Vnaprej sem vedel, da bo moje ubogo koleno popolnoma razmesarjeno, če se bom pustil vleči tako dalje in poskušal sem drzno dejanje. Trdno sem se prijel za grivo divje živali in naperil cev svojega orožja na njeno glavo, čisto blizu ušesa. Že sem hotel oddati strel, tedaj pa sem si premislil in oddal zaporedoma štiri strele proti prsim zverine. Pri četrtem strelu je zver izpustila moje koleno in z enim zagonom skočila proti oknu, da bi pobegnila. V naslednjem trenutku sem bil pod posteljo, odkoder sem opazoval, kaj je lev počel dalje. Ni mu uspelo, da bi ušel skozi okno. Nato se je zagnal proti vratom, toda zaman. Očividno je eden od železnih drogov padel dol in mu zapiral izhod. Nepremično je zver obstala sredi sobe, jaz pa sem, čepeč in zviti pod posteljo, zadrževal sapo. Pričakoval sem, da me bo vsak trenutek drugi napadel. V mojem samokresu je bila samo še ena sama patrona, drugega streliva pa nisem imel tako blizu, da bi ga mogel doseči.

Ta strašni odmor je trajal približno kakih deset sekund — meni se je zdelo, da je minilo deset ur.

Nenadoma sem zaslišal, kako se je lev znova zagnal proti oknu, da bi našel izhod, toda poskus se je zopet ponesrečil. Sedaj je pobesnel, divjal je po sobi gor in dol in pri tem preobračal mizo, stole, zaboje ter vse razbil, tako da so trske letele na vse strani. Ves čas sem si mislil: zdaj — zdaj bo planil name —, in trdno sem oklepal v pesti samokres. Nenadoma sem zaslišal grozovit tresk, temu pa je sledila popolna tišina; končno je zverin vendar uspelo skočiti skozi okno.

Iskal sem vžigalice, toda zaman. Zato sem v temi zagrabil rjuho in jo trdno zavil okrog kolena, da bi ustavil krvavitev. Nato sem odšel pred vrata, da bi poklical svoje slugo, ki so spali v koči, oddaljeni kakih trideset metrov od moje. Strelji iz pištole so jih že zbudili in spoznali so, da se mi je moralo nekaj zgoditi; sedaj so z baklami pritekli k meni. Rekel sem enemu od njih, naj prižge svetilko; ker pa jo je lev

razbil, smo se morali zadovoljiti s tem, da smo na tleh zakurili majhen ogenj.

Brž ko se je zdanilo, sem rekel enemu od slug, naj gre iskat kakih šest ali osem moč, ki me bodo spravili v bolnišnico v Toru. Moč je odprl vrata — in — nepričakovano prizor! — kakšnih petdeset korakov oddaljen, je stal »moje« lev in mirno obilaval rano na rami. Rekel sem slugi, naj mi da orožje in me nese do praga. Hotel sem oddati na žival dobro pomejen strel, toda ko sem prislil puško k licu, sem nenadoma začutil pred očmi meglo; izguba krvi je bila vseeno prehuda. Medtem pa je lev opazil mojega slugo in se je mirno umaknil v gozd.

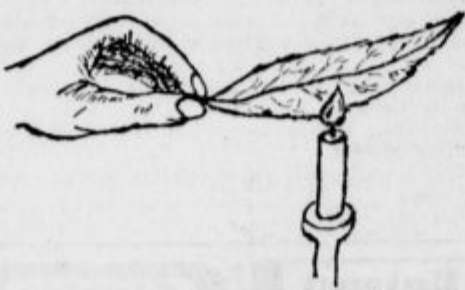
Ob šestih sem se odpravil na pot. Osem domaćinov me je v višje mrežnici neseo v osem milj oddaljeno bolnišnico. Dve uri smo bili na

Pet minut botanike

Topništvo pri rastlinah

Ker rastline ne morejo, kot na primer živali, izraziti svojih občutkov (kakšni so ti občutki in kako se odražajo in javljajo, se bomo kedaj kasneje pomenili) z glasovi, je rastlinski svet še vedno zavil v tajnost in se nam le tu in tam posreči odgrniti za trenutek zagrinjalo, da lahko pogledamo v to čudovito božjo delavnico.

Poleti, ko se kurijo kresovi, pa tudi doma v kmečki peči lahko opazujemo, če vržemo na močno žerjavico svečo smrekovo vejico, kako prično iglice pokati in kako sikajo drobni plameni.

menčki iz iglic na vse strani. Vzrok temu pojavu je smola, ki je v celicnem tkivu smrekovih iglic. Od vročine se smola vplini, razgrta posamezne celine z glasnim presketom, sikne na prsto, kjer se vname.

Drug bolj zanimiv pojav pa doživljamo z nekaterimi listi vedno zelenih rastlin. V ta namen so posebno primerni debelejši usnjati listi lavorike, sobne aralijs, peperonije, okrasne trte (vitis vinifera) akvube in še nekatere drugih rastlin, ki imajo v listih kako oljnatost.

Če vzamemo n. pr. svež list lavorike in ga podržimo za nekaj časa nad plamenom sveče ali vžigalice in sicer tako, da se le vrh plamena dotika, ali še bolje, da je oddaljen 1—3 mm od lista, kmalu začujemo glasen pok, kot bi kdo ustrelil s samokresom. Pok je tako močan, da

poti. Ko pa smo dospeli tja nismo tam našli niti zdravnik niti bolniškega strežnika; odšla sta v dvesto milj oddaljeno Kampalo. Moral sem zaprositi za pomoč tamkajšnjega misijonarja; ta me je negoval v svoji hiši in me do zdravnikovega povratka obdajal z najpooprtejšo skrbjo. Nato so me večkrat operirali in kake tri in pol mesece sem ostal v bolnišnici. Lahko rečem, da sem imel mnogo sreče, da so mi ohranili nogo.

Medtem ko sem ležal v bolnišnici, sem zvedel, da je poglavar kraja, kjer sem bil doživel svojo strašno nočno dogodivščino, potem ko je izvedel za levo potikanje v bližini, s kakšnimi tridesetimi ljudmi priredil velik pogon na zverino. In res se mu je posrečilo zver ujeti. Ta lev je bil že star ljudožer, vendar še ni bil toliko star, da se ne bi svojim preganjalcem močno in dolgo upiral, in več ljudi je ob tej priliki umrlo. — Poglavar mi je nato kožo podaril in še sedaj jo hranim kot dragocen spomin ter se vseh ogledujem štiri luknje, ki so v oni noči odločile o mojem življenju.

se čuje skozi več sob. V številnih primerih tudi ugasne sveča. Kaj je temu vzrok? Če natančneje pogledamo list, opazimo raztrgano spodnjo ali zgornjo listno kožico, pa tudi v sredini lista so celice raztrgane. Ker ima list lavorike več stanic napolnjenih z oljem, domnevamo, da pride do eksplozije zaradi tega, ker se olje zaradi vročine vplini, razžene s pokom stanično mrežo in pretrga spodnjo ali zgornjo listno kožico. Tudi list aralijs se da za ta pozizkus dobro uporabiti. Pok je sicer nekoliko manjši, vendar še dovolj močan, da se sliši tudi v sosedne sobe. Pri aralijs opazimo nekaj sekund po ogrevanju, okoli segretega dela, kako se tvori krog, ki loči zaradi vročine uničene celice od zdravih. Krog vedno bolj temni, čeprav lista ne segrevamo več, dokler ne postane temnorjav.

Isti poskus, sveda s slabejšim pokom, lahko napravimo tudi pri nekaterih drugih rastlinah, v katerih listih ne najdemo prav nič olja, zato domnevamo, da nastanejo eksplozije tu zaradi segretega zraka, ki potrebuje več prostornine, zaradi vode, ki se spremeni v paro ali končno zaradi posebne zgradbe celic.

Ako predre para, zrak ali vplinjeno olje spodnjo listno kožico, ki jo držimo nad plamenom, sveča zaradi močnega pritiska ugasne.

Ker pa svežih listov lavorike, aralijs in drugih rastlin ne moremo kar tako za poskuse rezati, si lahko vzamemo tudi že napol orumenele liste. Smrtni krogi ne že orumenelem listu aralijs se bolje vidimo. Za vse te poskuse pa morajo biti listi popolnoma razviti in že starejši.

Poglejmo, če znaš čarati!

Pravijo, da naglica ni čarovnija. Toda vemo, da tudi ni tako lahko hitro kaj načarati. Treba je velike spretnosti, a zato je uspeh tem bolj zabaven. Poskusi, če tole znaš:

Skrivnostni košček sladkorja

Samo da imaš kozarec vode, košček sladkorja in svinčnik, pa ti bo uspela tale zabavna čarovnija. Enega od navzočih prosiš, da naj s svinčnikom napravi močno kako znamenje na košček sladkorja, mogoče začetnico svojega imena, kako številko in podobno. Ko se je to zgodilo, vržeš sladkor v vodo in sicer tako, da je tisto znamenje na dnu. Potem primeš tisto osebo za roko, jo položiš na kozarec in pogrneš robec čez, in sicer tako, da je sladkor v kozarcu še videti. Potem zamrmraš kako čarovniško žlobudro, delaš s palčico rokus pokus nad robcem, ki ga nato dvigneš. In glej — tisto znamenje, ki je bilo prej na sladkorju je zdaj na vrhnjem delu roke — na narti, a na sladkorju ga ni več! Zares velika čarovnija, ki se je tudi kakemu mojstru ne bi bilo treba sramovati. Le kako se je to zgodilo? Takole:

Desni palec si nekoliko ovlažiš z vodo (ali s slino) in ga prav močno pritisneš na tisti znak na sladkorju, ko vržeš sladkor v vodo. Ko potem primeš tisto osebo za roko, storiš tako, da na vrh roke palec močno pritisneš, česar oni ne bo opazil, saj bo mislil na vse kaj drugega ko na to, da ga ti pritiskaš s palcem. Ker je še robec vrh roke, sploh ni ničesar opaziti. Kaj — kako preprosto!

Leteče število

Tudi ta »trike« je jako učinkovit in ni treba, da imaš kdo ve kaj možganov zanj. Imaš dva majhna listka svilenega papirja, ki ju daš dvema osebama v roke. Zdaj rečeš prvemu, naj ti pove kako število, drugemu pa, naj to število

Popoldne so »prešale«. Lizika je postavila v kad kosček, da ne bi zajemala tropin in je s škafčkom nosila gosti mošt v sod. Nacek je stal pri stiskalnici in basal vanjo zmečkano grozdje, ki ga je nosil Tonče.

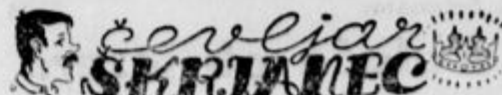
»Vidite, otroci, kako je lepo tako delo. Spomladi smo obrezovali, škropili čez poletje, zdaj pa uživamo sad. Zapišite si, da samo delo rodi sadove, brezdelje pa ubija človeka samega, še bolj pa uničuje našo zemljo, ki nam jo je dal Bog za to, da jo obdelujemo, da sami sejememo in žanjemo. Predvsem pa morate vedeti, otroci, da čim več rok dela, tem boljši in obilnejši je sad,« je poučeval stari oče.

Sedeli so na nizkih stolčkih okrog starega očeta in ga verno poslušali. Sladki mošt pa je v tankem curku tekel v škaf, ki je stal pod stiskalnico za grozdje.

»Ko me ne bo več, ko me bo Bog poklical k sebi, boste sami obirali brajdo. Spominjajte se takrat vseh mojih besed. V spomin mi prinesite na grob, ko bo grozdje zrelo, en grozd, da bo spomin name bolj živ.«

Delo je teklo naprej, mala trgatve je bila končana. Otroci so se umivali pri koritu, pa ni nič pomagalo. Preden so šli spat, jih je morala mati umiti v škafu s toplo vodo. Kakor bi dokončali veliko delo, se jim je zdelo, ko so legali in so se hoteli še malo spričati, pa so se spomnili besed starega očeta.

Nekaj let zatem je stari oče umrl. Otroci so že dorasli, vendar ne pozabljajo na starega očeta, ko obirajo brajdo. Da se ne bi pričkali, nese vsak po en grozd na grob, tja na breg k cerkvi. Takrat pomolijo za pokoj blage duše. Saj nikoli »e pogrešajo starega očeta tako kot ob trgatvi.

31.

KAJ JE HOTELA? POKAZALA JE SKRITEGA SKRJANCA IN HARAMBAŠA ZAVPIJE: »ZA KAZEN BOŠ DANES TEGA BERAČA IN CAPINA ŽIVEGA SKUHALA! IN ON TI MORA SAM NANOSITI VODO!«

32.

HARAMBAŠA JE POGRABIL KOTEL IN GA, ORJAK KOT JE BIL, OBESI V KUHINJI NA TRAM. PRINCESA JE ZAKURILA, SKRJANEC PA JE PRINESEL VODE.

napiše na svoj listek. Potem rečeš, naj vsak zmečka svoj listek, da bo kroglica. Tisti, ki ima nepopolno kroglico, naj jo drži kvisku, da jo bodo vsi videli. Tisti, ki ima popolno kroglico, naj jo nabode na šivanko, ki jo drži pred njim. Zdaj dvigneš šivanko, spregovoriš »čarobne besede« in mahaš sem in tja. Nato naj četrta oseba vzame kroglico s šivanke in jo nato razvije. Kako se vsi začudijo, ko vidijo, da je na tem listku tista številka!

Kako je bilo to mogoče? Vsa skrivnost je v desni hlačni in sicer v obliki škatlice za vžigalice, ki je na njej tretji košček svilenege papirja iste velikosti, ki jo gumijev nitke drži na škatlici. Sem spada kratek svinčnik! Čim je število imenovano, zapíše roka v žepu število neopazno, kar je lahko storiti, ko je podlaga škatlice pod papirjem. Potem tudi ta papirček zmečkaš v kroglico. Stisneš jo med dva prsta in nabodeš na drugi konec šivanke. Tista kroglica, ki jo je naredila druga oseba, pride na prvi konec. Zdaj je treba le še ujeti trenutek, da lahko obrneš šivanko. Vse zavisi od tega, da si kolikor se da neopažen. Ker pa se vsi zanimajo za drugo ko za šivanko, bo tudi začetnik prav lahko preslepil navzočce.

Takole dobiš stavo

Na mizo našteješ 17, 21 ali 25 vžigalic in praviš »svojemu drugu nasproti sebi, naj igra s teboj. Vendar ga takoj opozoriš, da bo igro izgubil, čemur bo seveda oni ugovarjal. Vsak izmed vaju naj jemlje po 1, 2 ali 3 vžigalice (več ne!) in kdor mora na koncu zadnjo vžigalico vzeti, je igro izgubil.

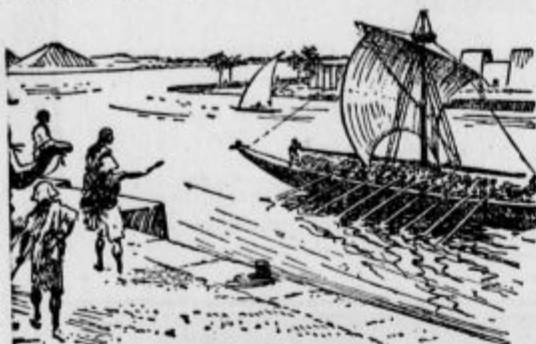
To se zgodi takole: Predvsem mora začeti igro tvoj nasprotnik in potem pazi, kaj je vzel. Po tem se ravnaš ti. Če vzame on 1 vžigalico, vzameš ti 3; če vzame 2, vzameš tudi ti 2; a če vzame on 3, potem vzameš ti 1. Na ta način bo nasprotnik moral zmeraj vzeti 17, 21 ali 25 vžigalic, torej zadnjo — in je igro izgubil.

Kje je najbolj temno?

Ali ni to neumno vprašanje? Pa le ni kar tako samo po sebi umevno, da bi bilo ponoči najbolj temno. Saj nas je zatemnitev poučila o tem, da se celó v najbolj temni noči še zmeraj precej vidi. Mnogo bolj temno je, če ognjenik bljuva pepelnat dež, ko ne vidiš luči svetilke niti na 1 meter razdalje. Še večja tema, naravnost podzemna tema je v globinah morja. Ze v globini 6 metrov povsem izrne svetloba in v globini 90 metrov je črna tema. Raziskovalec morja, Beebe, pravi, da je opazil v globini 240 metrov najtemnejšo, najbolj črno modrino, kar je bilo že strahotno za pogled. Od 600 metrov dalje pa je v morju najhujša tema. Torej je v globinah morja pač najbolj temno »v svetu.

Že stari Egipčani so imeli svoj Sueški prekop

Ko so bili zgradili Sueški prekop, je bil to dogodek prve vrste. S tem prekopom je bila znatno skrajšana pomorska pot v Indijo in Avstralijo. Nedavno pa je neka tozadevna znanstvena komisija odkrila, da so imeli stari Egipčani že pred 3500 leti prav tak prekop. Egipčansko brodovje je utegnito mirno pluti iz Sredozemskega morja v Indijski ocean, ne da bi mu bilo treba jadrati okoli Afrike. Tako so

Že pred 3500 leti so imeli Egipčani svojo vodno pot iz Sredozemskega morja v Indijski ocean. Njihovemu brodovju ni bilo treba delati ovinka okoli Afrike.

Braida

Za Komarjevo hišo je bila braida in je na jesen zorelo grozdje. Tu so zdaj otroci, ki drugače niso prav nič radi bili pod brajdo, ker je bila senca pod njo, venomer čepeli. Sočne črne grozdne jagode so bile sladke in če so jih začeli zobati, niso znali nehati.

»Vso trto mi boste polomili,« se je jezil stari oče, kadar je zalotil svoje vnučke pri taki malici.

Niso se ga bali, saj je bil dober in se ni znal prav jeziti. Sedel je za mizo pod brajdo in karal razposajeno otročad. Kadar je stari oče tako sedel, so se zbrali otroci okrog njega in poslušali pripovedke. Saj nihče ni znal tako pripovedovati. Le zdaj pa zdaj je segla ročica po grozdu in odtrgala jagodo.

Ko pa je videl stari Komar, da so grozdi že preveč obtrgani, je sklenil, da bo brajdo obral. S kakšnim veseljem so mu pomagali otroci! Stara mati pa se je jezila, češ: »Saj si ti sam bolj otročji kot oni.«

Nacek in Tonče sta privabila kad iz kleti, nanosila sta vanjo vodo in jo pomivala. Potem sta izšla vodo po trati in pustila ka soncu, da se je malo osušila. Lizika je prinesla košarico, v katero je polagala stari oče grozde, ki so jih nato stresali v kad.

»Kar cele vas bom dala v čemer, ko ste tako umazani,« je rekla mlada Komarjevka, ko je videla svoje otroke tako črne. Po licu, po rokah in nogah so se poznali sledovi njihove trgatve.

»Bodi no taka! Otroci morajo vedeti, kdaj se trga, naj imajo oni svojo trgatve,« jo je karal stari oče.

Otroci pa so mečkali grozdje v kadi, zraven pa jedli sladke jagode. Nacek, največji, je imel veliko besedo.

»Tonče, nikar ne meči vsega v kad, oberi gnile jagode, saj oče tudi tako delajo, ko je trgatve v vinogradu,« je učil brata.

»Kaj boš, saj sam vem, kako moram, saj stari oče tudi znajo in me učijo. Ti pa kar molči, da ti ne zvrnem grozdja na glavo.«

»Tih, smrkavec!«

Skoro bi si skočila v lase, če ne bi stari oče miril: »Mir, otroci, in delajte, če ne, pa kar stran, nihče mi ne bo pomagal.«

Nacek in Tonče sta se samo malo grdo pogledala, Tonče je še jezik pokazal, potem je bil pa mir.

Pri obedu otroci niso dosti jedli. Od grozdja so bili želodci polni.

Saj si boste želodce pokvarili, zboleli boste, potem pa, seveda, bo morala stara mati etati ob vaših posteljah,« je nejevoljno dejala stara mati.

»Marjana, ne hodi sitna in pusti otrokom veselje. Saj naši niso bili nič boljši,« jo je zavrnil stari oče.

»Še na živino boste pozabili pri vaši brajdi,« je pripomnil mladi Komar.

»Saj sem jo napojil,« je ugovarjal Nacek. »Jaz sem pa tudi menjal steljo,« se je zagovarjal Tonče.

»Pa je ne bi, če ti ne bi jaz rekel,« ga je zavrnil Nacek.

»Seveda, ti pa, ti, kot jaz ne bi vedel, kaj moram narediti, pa, seveda, bo morala stara mati etati ob vaših posteljah,« je nejevoljno dejala stara mati.

»Mir,« je zarohnelo iz očetovih ust. Tonče je na skrivaj uščipnil Nacka, da bi ta skoro zavrnil, če se ne bi bal očeta.

A. Fogazzaro:

18

Palača ob jezeru

Glasba mu je bila nadvse neprijetna, zato Marina ni nikdar igrala klavirja, kadar je bil grof v knjižnici. Odločno pa se mu je zoperstavila glede slikarstva. Ne da bi se ozirala na njegovo mnenje, je izražala svoje občudovanje za tiste slike, ki so njemu bile najmanj všeč. Marina je uživala ob umetniški sliki kakor ob kakih razkošnih opremi. Najboljše beneški umetniki so ji vzbujali kri in ji vzbujali čudne želje, ki jim sama ni vedela pojasniti. Grof je imel v salonu portret neke dame, delo Palme starejšega. Marini so zablistele oči, če jih je uprla v to krasotico drznega in smehljajočega se obraza in krasno oblikovanih ramen, ki so se dvigale iz razkošne obleke iz rumenga brokata. Glede umetnosti se je grof kazal precej krotkega. Tudi živahno ugovarjanje ga ni razburjalo. Večkrat je celo nežno pogledal Marino, ki se je borila z vso vneto za svoje ljubljene umetnike. Starec se je tedaj spomnil na mater in umolknil.

Kljub temu, da ji je stric postajal vedno bolj naklonjen, je Marina občutila vedno večji odpor od tega strogega moža, ki je zaničeval književnost, umetnost, eleganco in ki jo je prisilil, da je morala vsaj deloma skrivati svojo dušo. Po naravi ni bila hinavka in nečestokrat jo je obhajala skušnjava, da bi podrta vse, da bi grofu povedala, da ga ne mara, da niti ne čuti, da bi mu bila dolžna hvaležnost spoštovanje in pokorščino. Vendar pa ni storila tega. Po takih razburjenjih, ki jih je s silo

ukrotila, je vzela Strelo in zdaj sama zdaj z Rikom odplula preko jezera do kakega samotnega obrežja in se naglo vzpenjala po skalovju, s tako silo, ki bi je nihče ne pripisoval njeni nežni postavi. Kmetije, ki so jo srečavali, so se čudili. Moške in dekleta so jo pozdravljali, žene pa ne. Sepetale so si, da je hodila po gozdovih in gorah za hudičem, medtem ko v cerkev ni prihajala nikoli. Izjavljale so, da je bila prav taka kakor tista blazna grofica.

Ko se je Marini posrečilo, da je z utrujenostjo pomirila živce, se je vrnila k jezeru, kjer jo je Strelo potrpežljivo čakala. Stražil jo je navadno le Rikov poje in njegovi feviji; deček pa je medtem tekal po okolici, pobiral sadje, nastavljal pasti polhom in ptičim z ne navadno epretnostjo, ki so mu jo zavidali vsi vaški paglavci.

Zanimiv deček je bil Riko. Bil je prvak pri lovu, ribolovu, pri plavanju, pri pretepih in v šoli. Z velikim veseljem je po večkrat prečital knjige, ki jih je dobil kot nagrado. Bil je tudi zgleden ministrant in je s ponosom izjavljal, da zna svoje latinske molitve tako dobro kakor gospod župnik. Zato je ponosno korakal v svoji halji med tropo umazanih paglavcev, ki so se gnetli ob ohajilni mizi. Gospodarjem je bil slepo vdan. Dejal je, da ima najraje gospoda Boga, nato mam, nato gospoda v Palači in za temi šele očeta; potem gospo učiteljico in končno gospoda župnika. Zanj ni bilo druge gospode kakor ona v Palači. Govoril je o nji, kakor da bi tudi on spadal med njo. Če mu je kdo pripovedoval o čudovitih krasotah drugih hiš, je on vedno povzdigoval našo Palačo, naš vrta, naš čolna. Če se je igral, če je delal ali jedel, vedno je klepetal in se smejal,

razen kade* je bil v grofovi bližini. Tedaj pa je vedno u olknil. Poznal je vse čenče, ki so jih pripovedovali v vasi ter celo vrsto ljudskih pripovedi in legend. Marina ga je večkrat izpraševala o govoricah, ki so krožile o blazni grofici. On ji je pripovedoval o tem na tisoč raznih načinov in prepletal zgodbo o tem, kar je rodila njegova bujna domišljija, posebno glede žalostnega konca tragedije. Nekoč je junakinja izginila in odšla naravnost v peklenščkov dom. Drugič jo je soproj dal vreči v brezno, ki so ga imenovali Pozzo dell'Acquafonda. Največkrat pa je trdil, da je neke jasne noči nesrečna grofica ušla iz svoje ječe, držeč se za lunin žarek in se zgubila v modrini neba.

Marina se je zabavala ob pripovedovanju teh zgodb in dogodkov iz vasi, pri katerem je deček razkrival svojo naivnost in navihanost. Že skoraj eno leto je bila pri stricu, a o potovanju se ni bilo govora. To je kvarno vplivalo na Mariniho zdravje. Sklenila je, da se bo s tem okoristila. Zaenkrat pa ji je bilo vsako razvedrilo dobrodošlo, celo klepetanje malega paža.

Prišel je april leta 1863. Med temi mirnimi spomladnimi večeri je napočil tisti, ki je bil usoden za Marino.

Na vzhodu so ogromni oblaki žareli na nebu in v jezeru. Ločila jih je samo skromna temna črta gričev. Žareli so zeleni vrhovi nasproti Palači in na vzhodu nedostopne Alpe. Na pobočjih se je med sencami videlo še nekaj svetlobe, kakor da bi se sončni žarki ne mogli svetloviti. Iz dolin je pihljal rahel vetrič, ki je prinašal s seboj pomladanske duhove. Vseposred je odmevalo praznično zvonjenje zvonov iz R... Ve-

lika črna cerkvena vrata so bila odprta in skozi nje se je vsipala na trg pred cerkvijo ob bregu jezera cela reka ljudi, ki se je potem razpršila na vse strani. Množica se je gnetla okrog kramarjev, ki so prodajali sladkarije, piščalke in drugo drobnarijo. Pod drevesi so se zbirali pivci in kričali na vse grlo. Nekoliko ob strani se je zbral cvet lepega spola iz vasi R... in okolice. Matere in stare matere, vse snažne in smehljajoče se v svojih belih avbicah, zastavne žene v črnih svilenih krilih, z zlatimi verižicami in zlatimi nhami, resna in sramežljiva dekleta s pokrivkami vsemi okrašenimi s trakovi. Tudi duhovniki so se sprehajali med množico. Tropa paglavcev je planila v zvonik in se krčevito oprijela vrvi treh zvonov. Zvonenje je postalo tako divje, kakor da bi zvonovi zblazneli, dokler ni pritekel cerkvenik in napodil paglavce s pomočjo klofut in bre. Vse skupaj je vrgel skozi vrata, jim dal za slovo še eno brco in ves besen zaklenil vrata. Riko je stal v bližini s piščalko v ustih. Kot ministrant je seveda potegnil s cerkvenikom in stekel za paglavci kriče: »Počkajte me! Seveda ga nihče ni hotel ubogati, pač pa se je deček v svoji vnemi zaletel v kaplana iz sosednje fare, ki mu je zato prisilil krepko zaušnico. Ves osramočen je Riko odšel k godcem iz V... ki so igrali v cerkvi in ki so si zdaj mogli razsušena grla na prostem. Ko je rado vedno ogledoval glasbila, je slišal, da so se godci dogovorili, da bodo šli igrat na jezero. Hipoma se je spomnil, da bi šel vprašat gospodinj, če ne bi hotela tudi ona odpluti s Strelo na jezero in tam poslušati godbo. Stekel je kakor zajec, preskočil zid, s katerim je bil ograjen prostor okrog cerkve in izginil v gozdu, v smeri proti Palači.

Termiti — gradbeni mojstri

Ze dolgo spadajo odlične zgradbe termitov k najbolj zanimivim gnezdom živalstva. Pri nas sicer nič ne vidimo teh umetnin, saj so termiti izključno le v subtropskih deželah doma. To so blede, mehko kožne živalce, ki se bojijo svetlobe. Ime »bele mravljice« je večkrat premotilo ljudi, da so jih prištevili k mravljam. Pa je le eno, kar je obema lastno — in sicer to, da živijo v odlični državni skupnosti.

Največja umetnost termitov je gradnja gnezdišča, ki so časih na vrhu zemlje visoka po šest metrov in še več in imajo obliko gričev, stožcev, gob ali več in manj slokih, visoko se dvigajočih stolpov ali pa tudi skalovja. Vsa ta gnezdišča so zunaj popolnoma gladka, tako da ni videti nobene sledi o živalcah. Nekatera gnezdišča so tako močno zgrajena, da jih je mogoče razdreti le s krampom ali z razstrelivom.

Znano je tudi, da termiti niso le mojstri za visoke zgradbe, ampak tudi za zgradbe v globino, saj je del gnezdišča tudi globoko v zemlji. Šele po novjšem raziskavanju italijanskih znanstvenikov

so dognali, kako globoko v zemljo segajo zgradbe termitov. Termiti zgradijo pod nadtalno zgradbo še podtalno in sicer zlasti takrat, če jim primanjkuje vode. Razni podzemski rovi so jako umetno zgrajeni in pridejo termiti po njih do svojih prehranjevališč, ne da bi jim bilo treba priti na svetlo. Rovi, ki jih zgradijo v dobi suše, segajo jako globoko v zemljo, tako da se približajo talni vodi. Dognali so, da segajo ti rovi do 20 metrov v globino.

Malo je znano, da se ponekod ljudje okoristijo s termitskimi zgradbami. Nekatera domačinska plemena uživajo termite in uporabljajo njih stavbe kot peč in ognjišča. Ker so zgrajena povsem neprodušno, so v ta namen jako uporabljiva.

V Mehiki — 18.000 umorov na leto

Vsako leto je v Mehiki umorjenih 18.000 ljudi, kakor poroča ondodna statistika. Ta številka je celó za mehičanske razmere tako strahotna, da zahteva časopisje odločne ukrepe zoper vedno večjo kriminaliteto. Teče so »kako prenapolnjene — pišejo mehiški listi — da mora

velik del zločincev svojo kazen prestajati z omejeno svobodo«, kar pomeni, da se morajo vsak teden po enkrat javiti na policijo. Tako piše »Neues Wiener Tagblatt«.

Mož iz Berlina sedi v Monakovem v pivnici in pije z velikim užitkom pivo. »Monakovčani imate res prav; nič boljšega ni kakor dobra mera piva.«

Monakovčan meni: »Jaz bi pa že vedel za nekaj boljšega.«

Berlinčan vpraša radovedno »In to bi bilo?«

»Dve meri!«

Učitelj: »Prevedi mi v veleknik stavek: Konj vleče voz.«

Učenec: »Hi!«

Vajenci

Vajenca
sprejem proti takojšnji plači. M. Jankovič, Kleparstvo, vodovodna instalacija, Rimska cesta 19.

Glasba

Piano
Ferster znamke, ugodno prodam. Naslov in upravi »Slovenca« pod št. 5763.

Živali

Psa Foxterjera
kratkodlakega, do pol leta starega, kupim. — Poudbe upravi »Slovenca« pod »Cistokrvna« 5766.

Kupimo

Pisalni stroj, gramofon
in plošče, dobro ohranjen ali pa v neuporabnem stanju, kupuje in plača najvišje dnevne cene: »EVEREST«, Prešernova ulica 14.

Mali oglasi

Službe

Dobe:

Krojaškega pomočnika
in vajenca (vajenka) — sprejem. Rozman, Podjurska 13.

Dobro kuharico

tudi za ostala dela sprejem v Gajevi (Verdijevi) ulici št. 8-III, levo. Predstaviti se med 8 in 10 ter od 2 — do 4.

Včeraj ob pol 12 nam je umrla, v starosti 70 let, naša dobra žena, mama in teta, gospa

Ana Klemen roj. Malič

posestnica v Savljah št. 2

Pogreb drage pokojne bo jutri v četrtek, dne 22. oktobra 1942, ob 10 dopoldne iz hiše zalosti v farno cerkev k sveti maši, nato pa na pokopališče k Sv. Juriju. — Priporočamo jo v molitvi!

V Savljah, dne 21. oktobra 1942.

Alojzij, mož; Terezija, hči; Franc, sin.

Zapustila nas je za vedno, po kratki mukopolni bolezni, naša nenadomestljiva dobra mama, gospa

Frančiška Bricelj

v torek, dne 20. oktobra 1942, previdena s tolažili svete vere.

Pogreb blagopokojne bo v četrtek, 22. oktobra 1942, ob pol 5 popoldne z žal iz kapelice sv. Andreja na pokopališče k Sv. Križu.

Maša zadušnica bo brana v petek, 23. t. m. ob 7 v cerkvi sv. Družine, Ljubljana, 20. oktobra 1942.

Zalujoči soproj, hčerke in ostalo sorodstvo.

Dotrpela je in se poslovila od nas, naša ljubljena žena, zlata mama, stara mama in tašča, gospa

Marija Gerkman

posestnica

po kratki in mukepolni bolezni, previdena s tolažili svete vere. Pogreb ljubljene mamice bo v četrtek, 22. oktobra 1942, ob 16 iz kapelice sv. Nikolaja na Žalah, v lastno grobnico k Sv. Križu.

Ljubljana, 21. oktobra 1942.

Ludvik Gerkman, soproj; Mici por. Erjavce, Franjo, hčerka in sin; Lina Gerkman roj. Japelj, Franc Erjavce, snaha in zet ter vnuki in vpukinje.

Lado Jurež:

Petelini

Sem človek, ki ljubi mir. Ne prepriam se, niti ne maram gledati, kako se pripravajo drugi. Zato sem se pred enim tednom izselil iz Krive ulice. Dve sosedni sta se namreč neprestano kregali in obmetavali z najkrepkejšimi priimki. Stanovali sta sicer vsaka na drugi strani ulice, toda ulica je bila ozka, da bi si lahko kar iz stanovanj podali roko v spravo. Toda ne! Še na misel jima ni prišlo. Raiši sta se obmetavali s psovskimi, če že drugega ravno nista imeli pri rokah. Včasih je namreč priletelo skozi okno tudi poleno, drugič je treščila v nasprotne kepa krompirjevih olupkov, tretjič gnila repa, četrtič spet kaj drugega. Skratka, vsak dan je letelo skozi okno kaj novega in v tem se jima mora priznati, da sta bili iznajdljivi.

Toda, ljubi moji, vse to se je vršilo tik moiega okna. Poslušal sem en mesec, poslušal dva, potem pa sem pospravil svoje stvari v kovčeg in zaboj ter se preselil. Glejte, sem si rekel, to so preostali ljudje, ki ne vedo, kaj je olaka. Ni, da bi jih učil dostojnosti. Škoda vsake besede! Tu bi bilo vse zaman, tako na primer kot bob ob steno.

Zato sem se preselil. Saj vendar nisem nikomur ukradel živcev!

Poiskal sem stanovanje v boljšem delu mesta. Skoraj v centru. Tu so namreč olakani, tu bo mir. In miru potrebujem kot riba vode.

Toda drugo jutro me je navsezgodaj vrglo pokonci. Kaj je vendar? Dvignil sem se v postelji, se oprl na komolec in prislulnil. Neki daleč je zagrmel slaboten petelinji glas in potem sta se mu prav z drugega konca mesta oglasila dva tovariša. Hvala Bogu, zmotil sem se! Nobenega petelina ni v bližini.

Takrat je zagrmelo, kot bi ustrelil. Tik zraven mojega okna se je zadril petelin.

Planil sem iz postelje in zastrmel v bledikasto temo. Na desni, komaj tri metre od mojega okna, je bil sosedov balkon. Ob steni je slonel nekaj kurnik in v niem je bila nabrž zaprta tista beštija.

Kajpak, tam notri je bil petelin! Kajti komaj sem se dobro razgledal, se je spet zadril, da me je kar zagomazelo po hrbtu.

Siknil sem vani, tlesnil z jezikom, počil z rokami — pa nič. Ko so mu odpeli oni trije, je prišla vrsta nani in spet se je zadril. Ko bi takrat imel pri roki kakšno poleno ali pa vsaj gnilo repo! Toda bilo ni ne enega ne drugega. In nič ni pomagalo prhanje in razbijanje, sikanje in hreščanje. Petelin je pel, kot bi bil plačan.

Obupan sem zlezal nazaj v posteljo in si potegnil odejo čez glavo. Vroče je bilo in dušilo me je. Tisto jutro nisem več zatislil očesa.

Dopoldne sem na stopnicah naletel na sosedo.

»Slišite, gospod, to vendar ne gre!«

»Kaj ne gre?«

»Vaš petelin, vendar!«

»Seveda ne gre,« se je dobrodušno smejal sosed. »Kajpak, da ne gre! Zjutraj ga nesemo s balkona na dvorišče, da se sprehodi, zvečer pa spet nazaj. Petelin je gospod v današnjem času in še kakšen! Ne gre sam, ne gre, ampak prinašati ga moramo.«

»Ne mislim to. Vaš petelin vendar budi

poštene stanovalce. Glejte, ob petih, štirih, celo ob treh! In naši živci vendar niso iz železa!«

»Toda gospod, to je nesramnost! Pa menda ne hoste zahtevali, naj mu natakem na kljun nagobčnik kot kakšnemu psu?«

»Tisto ne, za Boga milega, tisto ne!«

»No, čemu potem sploh otesate jezik?«

»Odpri le vrata v svoje stanovanje in mi jih pred nosom zaloputni!«

Tudi tisto noč me je sredi najlepšega spanja zbudila ona črna beštija. In naslednjo noč spet. Bil sem razdražen kot osa. In to naj bo blaženi mir, ki sem si ga zaželel sredi olikancev?

Potem sem pregovoril gospodinj, da je šla k sosedu. Zagrožil sem mu namreč, da bom petelina ubil, če ga ne umakne s balkona. Ta nemogoči človek pa se je samo smejal. Kar naj poskusim, če si upam, mi je dejal po gospodinj, in nič drugega.

Sosed petelina ni umaknil z balkona in jaz ga nisem ubil. Pel pa je kar naprej, kot bi bil obesen.

Videl sem, da tako ne bo šlo, zato sem napel druge strune. Proda mi ga naj, sem mu sporočil po gospodinj.

Zgodil se je čudež. Sosed je bil pri volji in mi je prodal petelina. Toda zasolil ga je pošteno. Plačal sem mu pa vendarle. Kaj sem sicer hotel drugega? Zdravje in živci namreč tudi niso zastoj!

Potem sem pograbil črno beštijo in jo izročil gospodinj. Se tisto uro je šla pod nož.

Noč sem prespal mirno. Tudi naslednjo in še tretjo in četrto. Prav zares mi ni bilo žal, da sem se preselil iz Krive ulice. In tudi tisti denar, ki sem ga izdal za petelina, se mi ni smilil.

Toda peto noč, v prvem bledikastem jutru je spet zagrmelo tik moiega okna. Planil sem

tjakaj in pogledal na sosedov balkon. O groza! V tistem kurniku se je spet repenčil — petelin. Nov, skoraj čisto bel petelin!

Zjutraj sem navsezgodaj butnil k sosedu.

»Slišite vendar, petelin, bel petelin...«

»Seveda, bel petelin,« se je skozi zobe smejal ta vražji človek. Stal je med vrati v pisani spalni obleki, prav tak, kot bi ušel iz cirksa. »Bel petelin, kajpak! Če ste morda kupec, lahko takoj narediva. Ne bo predrago... za vas na primer, ko ste že tako nekako moja stalna stranka...«

Plačal sem mu, kot je zahteval. Bilo je proti koncu meseca in osušil me je popolnoma. Potem sem imel tri dni mir. Četrto jutro pa sem mislil, da bom iz obupa skočil iz kože. Na sosedovem balkonu sta se drla dva petelina.

Zaprli sem okno in spustil zaveso. Toda zaspal nisem več.

Tisti dan sem stislil zobe in molčal. Čez noč sem se v zaprti sobi dušil in premetaval po postelji kot riba na suhem. In naslednjo noč tudi. Tretje jutro pa me je prišla gospodinja nagovarjati, naj bi kupil petelina. Vsaj onega grnastega, če že ne obeh. Zaradi mojih živcev jo namreč skrbil.

Naglaš sem jo in ji odpovedal stanovanje. Sem namreč neumen človek, toda tokrat sem uganil, da ji je zadišalo petelinjo meso. Vrag si ga vedi, če nista s sosedom na kak način celo dogovorjena!

Zdaj se ponoči dušim in premetavam v zaprti sobi ter čakam, da mi bo potekel odpovedni rok. Najbrž se bom spet preselil v Krivo ulico. Tam se podnevi sicer obmetavajo s krompirjevimi olupki in gnilo repo, toda ponoči je mir. Blažen mir. In o petelinih ljudje tam nič ne vedo, kot da jih sploh ni na tem ljubem svetu.